

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Zhodnocení správy dávek pro osoby se zdravotním postižením poskytované na vybraném
kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR

Social Benefits Management Evaluation for People with Disabilities Provided at Selected
Contact Department of Labour Office of the Czech Republic

Student: Monika Bělková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Ivana Vaňková, Ph.D.

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání bakalářské práce

Student:

Monika Bělková

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R055 Veřejná ekonomika a správa

Téma:

Zhodnocení správy dávek pro osoby se zdravotním postižením
poskytované na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR
Social Benefits Management Evaluation for People with Disabilities
Provided at Selected Contact Department of Labour Office of the Czech
Republic

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Nepojistné sociální dávky v ČR
 3. Správa dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR
 4. Zhodnocení správy dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 276 s. ISBN 978-80-7478-528-3.
- TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 339 s. ISBN 978-80-7478-941-0.
- TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. 439 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Ivana Vaňková, Ph.D.**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 11.05.2018

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně a s použitím odborné literatury“.

V Ostravě dne 11.05.2018

.....*Bělková!*.....

Monika Bělková

Obsah

1	Úvod	6
2	Nepojistné sociální dávky v ČR	8
2.1	Sociální politika	8
2.2	Sociální zabezpečení	10
2.2.1	Pojmy sociální riziko a sociální událost	11
2.3	Systém nepojistných sociálních dávek	11
2.3.1	Státní sociální podpora	12
2.3.1.1	Přídavek na dítě	12
2.3.1.2	Příspěvek na bydlení	14
2.3.1.3	Rodičovský příspěvek.....	14
2.3.1.4	Porodné a pohřebné	15
2.3.2	Dávky pěstounské péče	16
2.3.3	Sociální pomoc	17
2.3.3.1	Pomoc v hmotné nouzi	17
2.3.3.2	Příspěvek na péči	18
3	Správa dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR	20
3.1	Dávky pro osoby se zdravotním postižením	21
3.1.1	Příspěvek na mobilitu.....	21
3.1.2	Příspěvek na zvláštní pomůcku	22
3.1.3	Průkaz osoby se zdravotním postižením	25
3.2	Výhody držitelů průkazu osoby se zdravotním postižením	26
3.3	Druhy a typy zvláštních pomůcek.....	27
3.3.1	Dodatečná úprava motorového vozidla	28
3.3.2	Uzpůsobení koupelny a WC	28
3.3.3	Schodolez.....	29
3.3.4	Plošina	29
3.4	Řízení o přiznání dávek pro osoby se zdravotním postižením	30
3.4.1	Zahájení správního řízení	30
3.4.2	Přerušování správního řízení	30
3.4.3	Pokračování ve správním řízení	31
3.4.4	Rozhodnutí.....	32
4	Zhodnocení správy dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR.....	33

4.1	Novelizace zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením.....	40
4.2	Návrhy a doporučení na změny legislativního znění zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením	43
5	Závěr	46
Seznam použité literatury		
Seznam zkratk		
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce		
Seznam příloh		
Přílohy		

1 Úvod

Lidé se během svého života setkávají s různými situacemi, které jejich život ovlivňují z pozitivního i negativního hlediska. Stát se pomocí sociální politiky a ekonomických nástrojů snaží přispět k řešení těchto negativních, tíživých situací, a to mimo jiné systémem nepojistných sociálních dávek. Specifickou skupinu osob, pro které jsou nepojistné sociální dávky zcela jistě důležité, tvoří lidé se zdravotním postižením. Dávky pro osoby se zdravotním postižením přispívají zejména k pomoci a podpoře zdravotně postiženým lidem a svým způsobem ve velké míře pomáhají jejich rodině překonávat mnohé životní překážky.

Předmětem bakalářské práce je problematika dávek pro osoby se zdravotním postižením. Záměrem práce je poskytnout ucelenou představu o procesu a podmínkách získávání těchto dávek.

Hlavním cílem je zhodnotit správu dávek pro osoby se zdravotním postižením na Úřadu práce ČR – Krajské pobočce v Ostravě, Kontaktním pracovišti v Hlučíně, a to za sledované období 2013–2017.

Dílčím cílem bakalářské práce je analýza a komparace vybraných ustanovení novely zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením, s původním zněním zákona. Zákonem č. 301/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů byly výrazně pozměněny podmínky získání některých druhů příspěvku. Dle odborné praxe je novela vydána s množstvím nedostatků, jež umožňují zneužití poskytování příspěvku na zvláštní pomůcku – motorové vozidlo.

Práce je včetně úvodu a závěru systematicky členěna do pěti kapitol. Druhá kapitola představuje úvod do sociálního zabezpečení v České republice. Objasňuje se zde rozdíl mezi pojistnými i nepojistnými dávkami a následně dochází k charakteristice jednotlivých nepojistných sociálních dávek. Třetí kapitola poskytuje ucelené informace o dávkách pro osoby se zdravotním postižením včetně průběhu správního řízení o dávku. Ve čtvrté kapitole je provedeno zhodnocení dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném pracovišti Úřadu práce ČR, dále je rozebrána novela zákona č. 329/2012 Sb., a její praktické dopady, zejména co se týká zvyšování příspěvku na pořízení motorového vozidla a následný vliv na státní rozpočet. Závěr této kapitoly obsahuje návrhy a doporučení na změny legislativního znění zákona č. 329/2011 Sb. Praktické závěry v bakalářské práci jsou vytvořeny na základě

podkladů Úřadu práce České republiky–Krajské pobočky v Ostravě, Kontaktního pracoviště Hlučín.

Ochrana osob se zdravotním postižením je legislativně zakotvena zákonem č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento předpis, včetně jeho přílohy, tvoří primární zdroj bakalářské práce. Mezi další použité zákonné předpisy patří zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další. Kromě zákonných předpisů jsou pro psaní využity i podzákonné předpisy. V přílohách vyhlášky č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, jsou stanoveny důležité informace, ze kterých se při rozhodování o dávkách vychází. Z mezinárodní úpravy problematiky osob se zdravotním postižením je na místě jmenovat Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, která byla přijata Organizací spojených národů. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením vstoupila v platnost pro Českou republiku 28. října 2009. Úmluva nezakládá osobám se zdravotním postižením nová práva, nicméně upravuje již existující lidskoprávní normy na určitou specifickou skupinu populace – osob se zdravotním postižením.

Pro účely psaní bakalářské práce jsou použity základní čtyři metody výzkumu. Především v teoretické části se jedná o metodu popisnou. V druhé, praktické části, je využita metoda analytická. Touto metodou je proveden bližší rozbor původního znění zákona č. 329/2011 Sb., a jeho novely. Následně je použita metoda komparace, kdy dochází k porovnání jednotlivých legislativních znění, včetně praktických dopadů zákona. Poslední metodou výzkumu, která je v práci využita, je analýza časových řad. Objektem této metody, jsou přiznané peněžité příspěvky, které byly vyplaceny v pětiletém časovém období (2013–2017).

K danému tématu, zejména k nepojistným sociálním dávkám a sociální politice obecně, existuje celá řada odborné literatury. Dalším zdrojem, ze kterého je čerpáno jsou internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí a Úřadu práce České republiky. Klíčovými pro zpracování zejména praktické části byly interní informace poskytnuté Úřadem práce České republiky – Krajskou pobočkou v Ostravě, Kontaktním pracovištěm Hlučín.

Text bakalářské práce vychází z právního řadu platného k 1. 5. 2018.

2 Nepojistné sociální dávky v ČR

Lidé jsou sociální tvorové, kteří se již od raných dob sdružovali, usazovali se a tvořili uskupení. Postupně začali tvořit instituce různého druhu. „*Strukturováním svých sociálních vazeb postupně vytvářeli sociální struktury a rozdělovali si společenské role*“ (Tomeš, 2010, s. 23). Společnost si během vývoje prošla mnohými stádii a s lidmi na okraji, mezi které patřili i zdravotně postižení, bylo nakládáno na jednotlivém území různými způsoby. Slabí jedinci byli zabíjeni, pronásledováni a v lepším, ne tak častém případě, jim mohlo být stanoveno určité místo ve společnosti. Postupně však došlo „*k rozvíjejícímu uznání sociálních práv, která jsou v současné době zakotvena v mnoha mezinárodních dokumentech i národních právních předpisech ústavní síly*“ (Chvátalová, 2012, s. 15).

Dnešní evropské státy plní řadu funkcí, které se snaží zajistit lidem určitou kvalitu života. Jedná se o funkce:

- „*ochranné, pořádkové a hospodářské,*
- *socializační, integrační a reintegrační,*
- *kontrolní,*
- *solidární*“ (Tomeš, 2010, s. 23).

2.1 Sociální politika

Sociální politika je snaha o vytvoření politiky státu s úmyslem vytvořit soustavu, která bude chránit společnost před vznikem obecně nežádoucích společenských jevů (Chvátalová, 2012). Prostředky realizace sociální politiky dané země jsou předurčeny historickým, geopolitickým – sociálně politickým a ekonomickým prostředím. Z tohoto důvodu státy vytvářejí své vlastní sociální instituce, dle svých potřeb a schopností určují rozsah finančních prostředků. Pomocí mezinárodní politiky, zejména mezinárodních smluv jsou stanoveny určité minimální normy, od kterých se státy nesmí odklonit. Sociální právo, jakožto odvětví veřejného práva, upravují intervence státu do soukromoprávních vztahů v zájmu sociální ochrany obyvatelstva (Tomeš, 2010).

Termín sociální politika definuje Tomeš (2010, s. 29) jako „*soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů ve svém zájmu udržet nebo dosáhnout změny ve fungování nebo podpořit rozvoj svého či jiného sociálního systému nebo soustavy nástrojů k realizaci své či jiné sociální politiky. Výsledkem tohoto soustavného a cíleného úsilí je činnost (fungování), rozvoj (zdokonalení) či změna (transformace) systému vlastního nebo jiného nebo soustavy*

nástrojů. Projevuje se rozhodováním (nebo nerozhodováním) a činností (či nečinností) sociálních subjektů. “ Toto pojetí představuje širokou škálu nástrojů sociální ochrany, veřejné intervence, ale také činnost soukromoprávních subjektů. Objektem sociální politiky je individuální jedinec, kterému je poskytována pomoc nebo podpora (Tomeš 2010).

Pojem sociální ochrany souvisí s přijetím Maastrichtské smlouvy. Označuje soustavy a nástroje, kterými se *„zabezpečují záměry sociální ochrany usilující o sociální zabezpečení všech občanů a o boj proti sociální vyloučenosti“* (Tomeš, 2010, s. 33). Úkolem sociální ochrany je zabránit vzniku sociálních patologií a pokud k nim už došlo, eliminovat sociální nebezpečí (Chvátalová, 2012). Sociální ochrana má dvě významové hladiny. Dle Tomeše (2015, s. 21-22) širší význam obsahuje *„pojmy jako sociální péče, pracovněprávní ochrana zdraví a bezpečnosti při práci, sociální zabezpečení a sociální služby, ochrana sociálního prostředí, zdravotní a sociální prevence a sociálně – zdravotní rehabilitace. V užším pojetí sociální ochrana zahrnuje dostupnost kvalitní zdravotní péče, obligatorní formy sociálního zaopatření, a fakultativní systémy sociální péče, podpora v hmotné nouzi a sociální služby.“* Tím, že sociální právo řídí veřejné transfery ve prospěch sociálně slabších občanů, má silné ekonomické souvislosti. Při konkrétních sociálních událostech se ochrana poskytuje:

- *„ze zákona (povinné pojištění),*
- *úředním výrokem (rozhodnutím o poskytnutí státního sociálního příspěvku),*
- *smluvně (pojistnou smlouvou)“* (Tomeš, 2010, s. 189).

Sociální ochranu člověka lze rozdělit do tří kategorií (odvětví). První z nich, preventivní sociální ochrana, předchází či zabraňuje negativním procesům. Jedná se o prevenci, mezi jejíž mechanismy patří psychologické a sociální poradenství, inspekce práce a bezpečnost práce, příprava na povolání a jiné. Druhá kategorie ochrany, terapeutická, se zaměřuje konkrétně na individuální osobu. Reaguje na vzniklou potřebu, sociální událost, kterou není jedinec schopen sám zvládnout. Nejmladší je rehabilitační a reintegrační ochrana. *„Jeden subjekt pomáhá jinému zachovat si nebo znovu získat přirozené sociální prostředí a činnosti tím, že se mu snaží umožnit zvládnout důsledky změny v biogenních, psychogenních či sociogenních složkách jeho osobnosti, které postižený není schopen zvládnout vlastními silami“* (Tomeš, 2015, s. 28).

2.2 Sociální zabezpečení

Významný nástroj sociální politiky tvoří systém sociálního zabezpečení. „*Historickými předchůdci tohoto pojmu byly pojmy chudinská péče, sociální správa a sociální péče*“ (Tröster, 2010, s. 1). Pojem sociální zabezpečení byl převzat z ruštiny. Prvně byl uveden v politickém programu Vsesvazové komunistické strany v roce 1919. „*Obezpečenie*“ označovalo „*všeobsahující systém, sociálních dávek pro všechny zaměstnance ze státních zdrojů*“ (Tröster, 2010, s.3).

Obsah pojmu sociální zabezpečení je všeobecně znám, avšak definovat jej lze obtížně, vzhledem k různým historickým kontextům jednotlivých zemí (Veselý, 2013). „*V anglicky, francouzsky, německy a španělsky mluvících zemích, se používá pojem sociální bezpečnost. Ekvivalenty v cizích jazycích jsou socialsecurity, securitésociale, seguridadsocial a Sozialsicherheit*“ (Tröster, 2010, s. 3). Zabezpečení a bezpečnost nepředstavuje pouze rozdíl odlišných slov, nýbrž se jedná o odlišné pojetí celého systému.

Na našem území byl pojem sociální zabezpečení „*rozšířen v souvislosti s likvidací národního pojištění v letech 1954 až 1964, tedy komunistickou stranou v době sovětizace naší společnosti a práva. V roce 1964 byl takto označen zákon, který poskytoval důchodové zabezpečení a sociální péči. Věcný rozsah je podstatně užší, než jak je sociální bezpečnost mezinárodně definována*“ (Veselý, 2013).

Začátkem devadesátých let minulého století došlo k inventarizaci sociálních transferů s úkolem definování tří pilířů sociální ochrany obyvatelstva (Průša, 2014). Byly definovány jako:

- a) sociální pojištění a quasi pojištění v oblasti politiky zaměstnanosti. Sociální pojištění, představuje odložení části důchodu (spotřeby), kterým stát přiměl své občany zajistit se pro případ možného budoucího sociálního rizika (Tomeš, 2010). „*Jedná se jak o krátkodobé sociální události (pracovní neschopnost, těhotenství a mateřství, ošetřování člena rodiny, které jsou řešeny nemocenským pojištěním, tak i dlouhodobé sociální události (stáří, invalidita, ovdovění a osiření), řešené důchodovým pojištěním*“. Jedná se o státem vytvořenou jistotu, jejíž podmínky a limity jsou legislativně zakotveny (Arnoldová, 2012, s. 10);
- b) státní sociální podpora, jejíž „*úkolem je přispět podporou příjmů k tomu, aby velké skupiny obyvatel, zejména rodiny s dětmi, nepropadaly do chudoby a mohly řešit konsensuálně dohodnuté sociální situace na společensky uznané úrovni*“ (Průša, 2014, s. 107).

Jde o nepojistný systém sociálního zabezpečení, jehož úkolem je při splnění zákonem stanovených podmínek poskytovat jednorázové, či opakované dávky (Chvátalová, 2012);

- c) sociální pomoc, jakožto uspokojování základních potřeb (hmotných i nehmotných) v nezbytném či přiměřeném rozsahu sociálním subjektem (Tomeš 2010). „*Uvedený nepojistný systém zahrnuje několik subsystémů – pomoc v hmotné nouzi, sociální služby a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Nabízí plnění odlišného charakteru, a to zpravidla s přihlédnutím k individuální situaci oprávněné osoby a její rodiny*“ (Chvátalová, 2012, s. 55).

2.2.1 Pojmy sociální riziko a sociální událost

Jestliže je riziko obecně společensky uznáno za objektivní a potřebuje pozornost některého z veřejnoprávních subjektů, můžeme hovořit o sociálním riziku. Pokud riziko je předmětem sociálního zájmu, stává se společensky uznatelnou událostí. Většinou se jedná o životní situace, které svými důsledky a četností výskytu mohou vyvolat či vykonávají napětí ve společnosti. „*Životní situace se stává předmětem veřejného zájmu zpravidla až tehdy, když jsou příčinou ztráty či ztížení společenského, zejména ekonomického uplatnění, nebo ohrožují existenci člověka*“. Vznikne-li kauzální souvislost mezi veřejně uznanou individuální situací a společenskými následky, se kterými je spojováno sociální opatření ve prospěch poškozeného, stává se tato životní situace sociální událostí. Sociální události jsou v demografických systémech řešeny obligatorním sociálním zabezpečením a fakultativní sociální péčí (Tomeš, 2010, s. 187). Tomeš (2010, s. 189) obecně životní situace kategorizuje následovně:

- *přirozené (fyziogenní) – biologické (narození, dospívání, těhotenství, stáří) a sociální (životní start, založení rodiny),*
- *nepřirozené (patogenní) – biologické (nemoc, invalidita), sociální (diskriminace, nezaměstnanost, dezintegrace, chudoba apod.),*
- *ztrátou příjmů (výdělků) – způsobené ztrátou zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti,*
- *mimořádnými velkými výdaji – náklady spojené s porodem a smrtí apod.,*
- *mimořádné zdravotní či sociální omezení – nerovnost, diskriminace, ztráta bydlení apod.*

2.3 Systém nepojistných sociálních dávek

„*Právo sociálního zabezpečení v České republice je členěno do obdobných celků, se kterými se setkáváme v mezinárodních úmluvách. Vyjdeme-li z forem sociálního zabezpečení*

z pohledu zabezpečení osoby, pak se v České republice setkáváme s příspěvkovými (pojistnými) i nepříspěvkovými (nepojistnými) formami“ (Veselý, 2013 s. 53.).

Orgánem nepojistných sociálních dávek (dále jen NSD) jsou Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) a Úřad práce ČR – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Financování NSD je uskutečňováno prostřednictvím státního rozpočtu. Jedná se o rozpočtovou kapitolu 313, Ministerstvo práce a sociálních věcí. V roce 2018 byly vyčleněny výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče v hodnotě 44 750 000 000 Kč, na dávky pomoci v hmotné nouzi 8 601 660 207 Kč, příspěvek na péči 26 000 000 000 Kč a na dávky pro osoby se zdravotním postižením 2 900 000 000 Kč (zákon č. 474/2017 Sb., o státním rozpočtu na rok 2018). Příloha č. 1 bakalářské práce zobrazuje vývoj vyčleněných výdajů na NSD (2013–2017).

2.3.1 Státní sociální podpora

Dávky státní sociální podpory (dále jen SSP) představují ucelený systém, poskytující pomoc převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi. Pouze dvě dávky, příspěvek na bydlení a pohřebné, lze přiznat i jiným osobám. V zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 117/1995 Sb.), je stanoveno pět druhů dávek, které lze rozdělit do dvou kategorií, a to na dávky testované a netestované. Testované dávky jsou oprávněné osobě poskytnuty v závislosti na výši příjmů (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné). U netestovaných dávek není nárok závislý na výši příjmů (rodičovský příspěvek a pohřebné). Na výplatu dávky SSP vznikne nárok, jestliže jsou splněny zákonem stanovené podmínky a podáním žádosti o přiznání dávky. Žádost musí být podána na příslušném tiskopisu MPSV a splňovat veškeré náležitosti (Tröster, 2010). Pokud podání nesplňuje zákonem předepsané náležitosti, je osoba vyzvána, aby nedostatky žádosti odstranila (§ 37 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů). Oprávněná osoba si může zvolit ze dvou způsobů výplaty – poštovním poukazem, nebo na platební účet bankovního ústavu. Dávky vyplácí Krajská pobočka ÚP, která je příslušná k rozhodování o dávce (§ 58 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb.).

2.3.1.1 Přídavek na dítě

Nárok na dávku má nezaopatřené dítě v případě, že rozhodný příjem rodiny nepřesahuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70. Výše příspěvku se odvíjí dle věku nezaopatřeného dítěte od 500 do 700 Kč (viz Tab. 2.1).

Dávku lze poskytnout v zákonem stanovených případech ve zvýšené výměře (např. pokud některá ze společně posuzovaných osob má v každém kalendářním měsíci rozhodný příjem z dávek nemocenského pojištění), kdy částka činí od 800 do 1000 Kč (viz Tab. 2.2). Pokud není stanoveno jinak, dávka se vyplácí přímo zletilému nezaopatřenému dítěti, u nezletilých dětí se vyplácí osobě, která má dítě v přímém zaopatření (zákon č. 117/1995 Sb.).

Tab. 2.1 Měsíční výše přídavků na dítě

Věk nezaopatřeného dítěte	Částka v Kč
do 6 let	500
od 6 do 15 let	610
od 15 do 26 let	700

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb. Vlastní zpracování.

Tab. 2.2 Měsíční výše zvýšeného přídavku na dítě

Věk nezaopatřeného dítěte	Částka v Kč
do 6 let	800
od 6 do 15 let	910
od 15 do 26 let	1000

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb. Vlastní zpracování.

Pro účely zákona č. 117/1995 Sb., je v § 11 stanoveno, kdo se za nezaopatřené dítě považuje. Jedná se o dítě do skončení povinné školní docházky, poté do 26. roku věku, jestliže:

- a) „se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo
- b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo
- c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Posuzování zdravotního stavu pro účely tohoto zákona upravuje zákon upravující organizaci a provádění sociálního zabezpečení“.

Za nezaopatřené dítě se považuje také, pokud nezletilý ukončí povinnou školní docházku, je veden v evidenci KrP ÚP jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Dítě, které je poživitelem invalidního důchodu třetího stupně nelze považovat za nezaopatřené (zákon č. 117/1995 Sb.).

2.3.1.2 Příspěvek na bydlení

Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník nebo nájemce bytu, jestliže je v bytě hlášen k trvalému pobytu a zároveň:

- a) *„jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, a*
- b) *součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení“*
(§ 24 odst. 1 zákona č.177/1995 Sb.).

Jak plyne z výše uvedeného, příspěvek na bydlení je testovaná dávka, jejíž výše se stanoví jako rozdíl mezi tzv. normativními náklady na bydlení a násobkem rozhodného příjmu a zákonem stanoveného koeficientu. Pokud jsou náklady na bydlení nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek ve výši rozdílu mezi náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem. V případě, že rozhodný příjem společně posuzovaných osob nedosahuje životního minima rodiny, započítává se pro stanovení výše příspěvku na bydlení příjem ve výši životního minima těchto osob. Vyplácí se za kalendářní čtvrtletí.

Náklady na bydlení u nájemců jsou skutečné náklady posuzovaných osob na nájemné a náklady spojené s užíváním bytu. U družstevních bytů, bytů vlastníků a vlastníků nemovitostí se vychází z částek uvedených v zákoně jako srovnatelné náklady. K uvedeným nákladům patří také náklady na elektrickou energii, vodné a stočné, plyn a odvoz odpadu. Při výpočtu normativních nákladů na bydlení je výše odstupňována podle počtu osob v domácnosti a velikosti obce (zákon č. 117/1995 Sb.).

2.3.1.3 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je dávka netestovaná. Nárok na ni má rodič, který řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině, a to nejdéle do čtyř let věku dítěte. Péče musí být celodenní a řádná. Do konce roku 2017 bylo možné vyčerpat celkovou hodnotu dávky ve výši 220 000 Kč, hodnota se při vícečetných porodech nezvyšovala. Zákonem č. 200/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony, došlo k novelizaci zákonného znění. Od 1. 1. 2018 tedy *„v případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou 2 či více dětí narozených současně (vícerčata), má tento rodič nárok na 1,5násobek částky 220 000 Kč“*. V § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, je upraven postup při stanovení výše dávky *„rodič může*

volit výši rodičovského příspěvku, jestliže lze aspoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7600 Kč až do částky 11 500 Kč měsíčně, s tím, že zvolená výše rodičovského příspěvku nesmí přesáhnout 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu. V případě, že u každého z rodičů lze stanovit ke dni narození dítěte uvedený vyměřovací základ podle věty první, vychází se při stanovení výše rodičovského příspěvku z toho vyměřovacího základu, který je vyšší. “

Dle § 30 odst. 4 téhož zákona rodič může volit výši rodičovského příspěvku až do částky 7600 Kč měsíčně, jestliže:

- a) „lze alespoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce nepřevyšující 7600 Kč;*
- b) ke dni narození nejmladšího dítěte, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, nelze stanovit denní vyměřovací základ jen proto, že v průběhu pobírání rodičovského příspěvku poskytovaného z důvodu péče o dříve narozené dítě v rodině uplynula podpůrná doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě. “*

Pokud nelze stanovit výši vyměřovacího základu podle odstavců 3 a 4, vyplácí se *„příspěvek ve výši 7600 Kč měsíčně do konce devátého měsíce věku nejmladšího dítěte a od desátého měsíce věku ve výši 3800 Kč měsíčně do 4 let věku dítěte“* (§ 30 odst. 5 zákona č. 117/1995 Sb.). Rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek je oprávněn provést volbu jeho výše. Po uplynutí třech následujících kalendářních měsíců, po kterých byl příspěvek vyplacen, lze volbu výše na základě písemné žádosti u KrP ÚP, která o rodičovském příspěvku rozhoduje, změnit (zákon č. 117/1995 Sb.).

2.3.1.4 Porodné a pohřebné

„Nárok na porodné vzniká dnem porodu dítěte“, není stanoveno jinak (Chvátalová, 2012, s. 205). Porodné je podobně jako přídavek na dítě a příspěvek na bydlení dávka závislá na rozhodném příjmu rodiny. Poskytuje se, jestliže žena porodila své první či druhé živé dítě, a příjem rodiny a součin částky životního minima nepřevyšuje zákonem stanovený koeficient 2,70. Při narození prvního dítěte činí výše jednorázové dávky 13 000 Kč, na druhé dítě pak 10 000 Kč (zákon č. 117/1995 Sb.).

Oproti tomu pohřebné je netestovaná dávka, podobně jako rodičovský příspěvek. Dle § 47 zákona č. 117/1995 Sb. *„nárok na pohřebné má osoba, která vypravila pohřeb dítěti,*

kteřé bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, jestliže dítě nebo osoby, která ji pohřeb vypravila, měly trvalý pobyt na území ČR. “ Pohřebné se vyplácí jednorázově a jeho výše činí 5000 Kč.

2.3.2 Dávky pěstounské péče

Původně byly dávky pěstounské péče (dále jen DPP) normativně upraveny v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Od 1. 1. 2013 jsou součástí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 359/1999 Sb.). Dle § 47e zákona č. 359/1999 Sb., jsou DPP:

- a) *“příspěvek na úhradu potřeb dítěte,*
- b) *odměna pěstouna,*
- c) *příspěvek při převzetí dítěte,*
- d) *příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,*
- e) *příspěvek při ukončení pěstounské péče“.*

„Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte náležející podle věty první se vyplácí osobě pečující“ (§ 47f zákona č. 359/1999 Sb.). Výše příspěvku se liší od věku dítěte, pohybuje se v rozmezí 4500 Kč – 6600 Kč. Jedná – li se o dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, částka je dále navýšena. Nárok na ÚPD má dítě nejdéle do 26. roku věku, jestliže jde o nezaopatřené dítě.

Na odměnu pěstouna má nárok pečující osoba po dobu, po kterou o dítě pečuje, jednak také osoba v evidenci. Částka, která je pěstounovi vyplácena se odvíjí jednak od počtu dětí, vliv má taktéž, zda je dítě závislé na péči jiné fyzické osoby. Řadí se sice mezi sociální dávky, nicméně pro účely daně z příjmů, sociálního i zdravotního pojištění je na ni pohlíženo jako příjem ze závislé činnosti (§ 47j – 47k zákona č. 359/1999 Sb.).

Příspěvek při převzetí dítěte je jednorázová dávka, patřící osobě, která péči o dítě převzala. Výše částky se odvíjí od věku dítěte (§ 47i zákona č. 359/1999 Sb.).

„Nárok na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla má osoba pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost“. Výše příspěvku je

určena procentní sazbou z pořizovací ceny motorového vozidla nebo opravy a činí 70 %. Nejvýše však lze vyplatit 100 000 Kč (§ 47m zákona č. 359/1999 Sb.).

Příspěvek na ukončení pěstounské péče se poskytuje ve výši 25 000 Kč. Vyplácí se osobě, která byla v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku na úhradu potřeb pěstouna (§ 47 h zákona č. 359/1999 Sb.).

2.3.3 Sociální pomoc

V české právní úpravě systém sociální pomoci zahrnuje tři oblasti: pomoc v hmotné nouzi, sociální služby a dávky pro osoby se zdravotním postižením (Chvátalová, 2012). Cílem sociální pomoci je odstraňování nerovností a vytvoření stejných podmínek. „*Sociální pomoc je určena k zabezpečení základních životních podmínek v situaci absolutního nedostatku hmotných prostředků a v těch sociálních situacích, kdy osoby nejsou schopny samy ani s pomocí vlastní rodiny zabezpečovat svoje základní životní potřeby*“ (Krebs, 2015). Nárok na výplatu dávek vzniká ze zákona po splnění zákonem stanovených podmínek (Veselý, 2013). V této podkapitole budou představeny dávky pomoci v hmotné nouzi a příspěvku na péči. O dávkách pro osoby se zdravotním postižením (dále jen DOZP) bude pojednáváno samostatně v následující kapitole.

2.3.3.1 Pomoc v hmotné nouzi

Hmotná nouze je sociální situace, při které osoba trpí nedostatkem prostředků k uspokojování základních životních potřeb. Systém pomoci v hmotné nouzi rozlišuje tři druhy dávek. Příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jakožto opakující se nárokové dávky a mimořádnou okamžitou pomoc, která je dávkou jednorázovou. Hlavní dávkou pomoci v hmotné nouzi je příspěvek na živobytí. Zabezpečuje základní životní potřeby osoby, např. stravu, ošacení, obuv. Podmínky přiznání dávky jsou upraveny v § 21 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 111/2006 Sb.). Aby vznikl nárok na příspěvek na živobytí, či doplatek na bydlení musí být prokázáno, že osoba je v hmotné nouzi. Pokud jsou splněny zákonem stanovené požadavky, je dávka vyplácena v kalendářním měsíci, za který náleží.

Podmínky doplatku na bydlení jsou stanoveny v § 33 zákona č. 111/2006 Sb. O doplatek na bydlení si mohou osoby požádat, pokud i přes poskytnutý příspěvek na bydlení osoby nemají finanční prostředky k uhrazení nákladů spojených s užíváním bytu. Doplatek na bydlení může také být nápomocný osobám, které nesplňují podmínky nároku na příspěvek na bydlení, ale jejich celkové příjmy jsou nízké a po úhradě všech nákladů jim nezbývá částka na živobytí.

Podmínkou nároku je získání nároku na příspěvek na živobytí, nebo příjem společně posuzovaných osob nesmí přesáhnout 1,3násobek částky živobytí. Jestliže osoba bez přiměřeného důvodu odmítne možnost jiného, přiměřeného bydlení, nárok na doplatek nevznikne.

Mimořádná okamžitá pomoc je specifická dávka, kterou stát poskytne osobám, které se nachází v mimořádné situaci a bez této dávky ji nedokážou vyřešit. Jde o jednorázovou dávku, která je vyplácena bezodkladně, poskytnutou na konkrétní výdaj. V zákoně je stanoveno šest sociálních situací, na které se poskytuje MOP. Jedná se o mimořádnou událost, hrozbu vážné újmy na zdraví, jednorázový výdaj, náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí a sociální vyloučení. Podmínky nároku jsou stanoveny v § 36 zákona č. 111/2006 Sb.

2.3.3.2 Příspěvek na péči

Příspěvek na péči je upraven v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 108/2006 Sb.), konkrétně v § 7 - § 30. Účelem dávky je finančně pomoci osobě, která je kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu závislá na pomoci jiné fyzické osoby. Je na uvážení oprávněné osoby, zda si potřebnou pomoc při zvládání základních životních potřeb zajistí v okruhu své rodiny, prostřednictvím poskytovatele sociálních služeb, či jiné fyzické nebo právnické osoby. Dle § 7 odst. 3 zákona č. 108/2006 Sb., nemá nárok na dávku osoba, která je mladší jednoho roku.

Zdravotní stav žadatele o dávku posuzuje příslušná okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) na podkladě lékařských zpráv a sociálního šetření, které provedla Krajská pobočka Úřadu práce ČR (dále jen KrP ÚP). Existují čtyři stupně závislosti osoby. V § 8 zákona č. 108/2006 Sb. je stanoveno, kdo se považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby. V zákoně se také rozlišuje, zda se jedná o osobu do 18 let, nebo osobu starší. Při posuzování závislosti se u dětí postupuje o něco mírněji (stačí méně nezvládaných životních potřeb pro splnění stupně závislosti a nehodnotí se o domácnost).

Dle § 8 odst. 2 zákona č. 108/2006 Sb., „osoba starší 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve:

- a) stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby,

- b) stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb,
- c) stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb,
- d) stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat devět nebo deset základních životních potřeb,

a vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby“. § 9 odst. 1 zákona o sociálních službách při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost.

„Pro uznání závislosti v příslušné základní životní potřebě musí existovat příčinná souvislost mezi poruchou funkčních schopností z důvodu nepříznivého zdravotního stavu a pozbytím schopnosti zvládat základní životní potřebu v přijatém standardu“ (Chvátalová, 2012, s. 247).

Příspěvek je vyplácen KrP ÚP měsíčně, a to v kalendářním měsíci, za který náleží (§18 zákona č. 108/2006 Sb.). Tab. 2.3 zobrazuje měsíční výši příspěvků na péči pro osoby starší 18 let.

Tab. 2.3 Měsíční výše příspěvku na péči pro osoby nad 18 let

Stupeň závislosti	Částka v Kč
I.	880
II.	4400
III.	8800
IV.	13 200

Zdroj: Zákon č. 108/2006 Sb. Vlastní zpracování.

3 Správa dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR

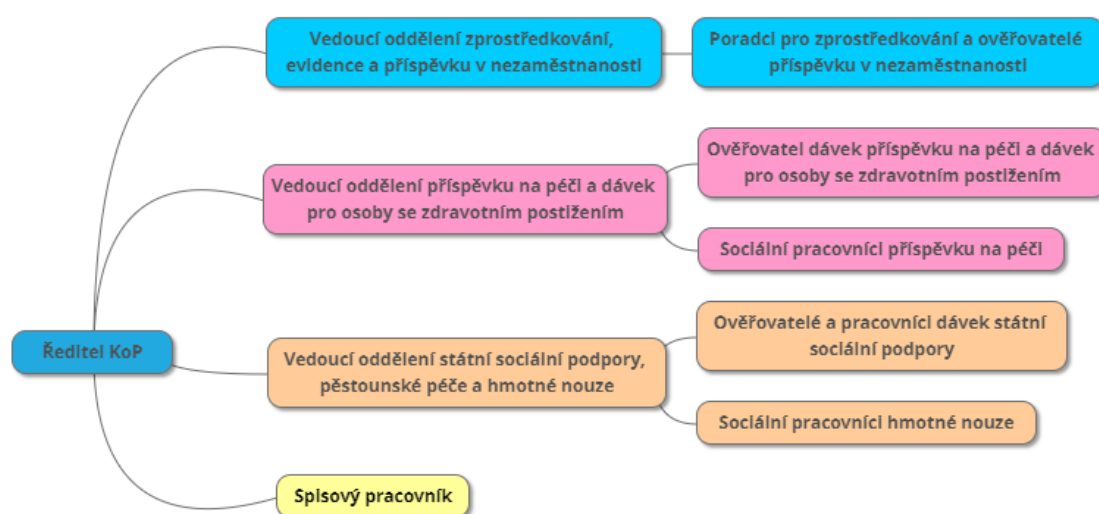
Úřad práce České republiky je správním úřadem s celostátní působností, zřízen zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 73/2011 Sb.), který vzešel v účinnost 1. 4. 2011. Nadřízeným správním orgánem, který ÚP řídí, je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Organizačně se ÚP člení na generální ředitelství, krajské pobočky a pobočku pro hlavní město Prahu (součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště).

Kontaktní pracoviště (dále jen KoP) v Hlučíně spadá pod Krajskou pobočku (dále jen KrP) ÚP v Ostravě. Správním obvodem KrP ÚP v Ostravě je Moravskoslezský kraj, tj. území okresů Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava – město (příloha k zákonu č. 73/2011 Sb.). Pod KrP ÚP v Ostravě celkově spadá 22 kontaktních pracovišť (ÚP, 2018). V KoP v Hlučíně na plný pracovní úvazek pracuje 30 zaměstnanců. Ředitel KoP má pod sebou spisového pracovníka a následující tři oddělení:

- Oddělení zprostředkování, evidence a příspěvku v nezaměstnanosti,
- Oddělení státní sociální podpory, péstounské péče a hmotné nouze,
- Oddělení příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením.

Celá organizační struktura KoP v Hlučíně je znázorněna na Obr. 3.1.

Obr. 3.1 Organizační struktura KoP v Hlučíně

Zdroj: Vlastní zpracování.

Úřad práce plní úkoly v oblasti zaměstnanosti, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele, státní sociální podpory, dávek pro osoby se zdravotním postižením, příspěvku na péči, pomoci v hmotné nouzi, inspekce poskytování sociálně-právní ochrany, dávek péstounské péče, to vše v rozsahu a za podmínek stanovenými zvláštními předpisy (§ 4 odst.1 zákona č. 73/2011 Sb.).

3.1 Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou legislativně zakotveny v zákoně č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 329/2011 Sb.), který nabyl účinnosti 1. 1. 2012. Peněžité dávky mají primárně sloužit ke zmírnění důsledků zdravotního postižení a k podpoře sociálního začleňování těchto osob. Mezi peněžité dávky patří příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku. Dalším benefitem, zakotveným v zákoně je průkaz pro osoby se zdravotním postižením (Chvátalová, 2012).

3.1.1 Příspěvek na mobilitu

Legislativně upraven v hlavě II., zákona č. 329/2011 Sb. „*Nárok na příspěvek na mobilitu má osoba starší 1 roku, která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP“ nebo „ZTP/P“ který byl přiznán podle předpisů účinných od 1. ledna 2014, opakovaně se v kalendářním měsíci za úhradu dopravuje nebo je dopravována a nejsou jí poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách*“ tj., domov pro osoby se zdravotním postižením, domov pro seniory, domov se zvláštním režimem a zdravotnické zařízení ústavní péče (§ 6 odst. 1 zákona č. 329/2011 Sb.) Podmínky, které jsou stanoveny v § 6 odst. 1, musí být splněny po celý kalendářní měsíc, jinak se dávka zastaví, či odejme. Výjimku tvoří pravidelné dopravování za úhradu. Z důvodu hodných zvláštního zřetele, a pokud jsou splněny zbylé podmínky, může být příspěvek na mobilitu přiznán i osobě, které jsou poskytovány pobytové sociální služby. Musí však prokázat četnost dopravy a to např. prostřednictvím písemných potvrzení od lékařů o nutnosti opakovaných návštěv zdravotnických zařízení v měsíci nebo potvrzení pracovníků pobytového zařízení o využívání fakultativní služby (dopravy za úhradu) či jiných potvrzení a vyjádření o četnosti dopravy v měsíci. Příspěvek na mobilitu činí 550 Kč měsíčně. (§ 7 zákona č. 329/2011 Sb.).

Využití § 6 zákona o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením v praxi: oprávněná osoba byla hospitalizována od 15. 11. 2017 do 30. 12. 2017, má tedy nárok na příspěvek na mobilitu za měsíc prosinec. Pokud by však došlo k hospitalizaci

od 30. 11. 2017 do 01. 01. 2018, nárok na příspěvek na mobilitu nevznikne, osoba je celý kalendářní měsíc hospitalizována a nedochází tak k opakované dopravě.

Například, jestliže je OZP poskytována služba sociální péče dle § 51 zákona č. 108/2006 Sb., (chráněné bydlení) ustanovení § 6 zákona č. 329/2011 Sb., se na ni nevztahuje. Takové osobě lze přiznat nárok na příspěvek na mobilitu.

3.1.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Obecná úprava nároku na příspěvek je zakotvena v § 9 zákona č. 329/2011 Sb. „*Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku má osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí nebo těžké sluchové postižení anebo těžké zrakové postižení charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevylučuje přiznání tohoto příspěvku*“. Podmínky nároku na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zádržního systému jsou upraveny poněkud odlišně. Okruh oprávněných osob je rozšířen o osoby mentálně postižené. Dle § 9 odst. 2 zákona č. 329/2011 Sb., „*nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zádržního systému má osoba, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí anebo těžkou nebo hlubokou mentální retardaci charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevylučuje přiznání tohoto příspěvku*“. Zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku (dále jen PNZP), včetně zdravotních stavů, které přiznání dávky vylučují, jsou upraveny v příloze k zákonu č. 329/2011 Sb.

V § 9 odst. 5 téhož zákona jsou uvedeny další podmínky nutné ke splnění, aby mohlo dojít k poskytnutí PNZP. Žadatel musí být starší jednoho roku, tří let, pokud se jedná o motorové vozidlo, schodolez, stropní zvedací systém, svislou zdvihací a šikmou zdvihací plošinu, schodišťovou sedačku nebo úpravu bytu či patnácti let, jestliže se jedná o pořízení vodícího psa. Funkcí zvláštní pomůcky je umožnit osobě větší samostatnost a seberealizaci. Osoba ji má využívat ve svém sociálním prostředí. Sociálním prostředím je myšlen prostor, ve kterém žije. PNZP nelze poskytnout, pokud je zvláštní pomůcka zcela nebo z části hrazena z veřejného zdravotního pojištění. V příloze č. 1 k vyhlášce č. 388/2011 Sb., je stanoven seznam druhů a typů zvláštních pomůcek. Pokud určitý druh nebo typ pomůcky není uveden v této příloze, správní orgán zhodnotí jeho srovnatelnost vzhledem k funkcím pomůcky a následně může pomůcku přiznat (§ 9 odst. 14 zákona č. 329/2011 Sb.). Příspěvek se vždy poskytuje na pomůcku v základním provedení. Tab. 3.1 přehledně zobrazuje podmínky a listiny, které jsou ze zákona potřebné doložit před vydáním rozhodnutí.

Tab. 3.1 Podmínky nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku

TYP POMŮCKY	VĚK	ZVLÁŠTNÍ PODMÍNKA	POTŘEBNÉ LISTINY
Motorové vozidlo	starší 3 let	v kalendářním měsíci opakovaná doprava + schopnost být dopravován (čestné prohlášení při podání žádosti)	cenová nabídka + doklad o výši čtvrtletního příjmu
Schodolez	starší 3 let		cenová nabídka
Plošina	starší 3 let	souhlas vlastníka nemovitosti (souhlas lze nahradit rozhodnutím soudu) + nelze bariéru odstranit schodolezem	2 návrhy řešení odstranění bariéry
Stropní zvedací systém	starší 3 let	souhlas vlastníka nemovitosti (souhlas lze nahradit rozhodnutím soudu)	2 návrhy řešení odstranění bariéry
Schodišťová sedačka	starší 3 let	souhlas vlastníka nemovitosti (souhlas lze nahradit rozhodnutím soudu)	2 návrhy řešení odstranění bariéry
Stavební práce	starší 3 let		cenová nabídka
Vodící pes	starší 15 let		specifické podmínky

Zdroj: Zákon č. 321/2011 Sb. Vlastní zpracování.

Využití § 9 zákona o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením v praxi: osoba, která obývá bezbariérově upravené první podlaží, si zažádá o zdvihací plošinu nebo schodišťovou sedačku. Jelikož obývá byt v prvním podlaží, který je zcela uzpůsoben k bezbariérovému užívání, v současné době má dostatečně zmírněné sociální důsledky svého zdravotního postižení. Žádost bude zamítnuta.

Výše spoluúčasti žadatele závisí na ceně pomůcky a majetkových poměrech rodiny. Pokud je cena pomůcky nižší než 10 000 Kč, zkoumají se čtvrtletní příjmy žadatele a společných osob s ním posuzovaných podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Při ceně vyšší než 10 000 Kč spoluúčast žadatele činí alespoň 10 % z předpokládané, nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky. V zákonem stanovených případech je možné požádat si o snížení výše spoluúčasti, krajská pobočka Úřadu práce v tomto případě s přihlédnutím k míře využívání pomůcky a k příjmu společně posuzovaných osob, rozhodne o snížení výše spoluúčasti (§ 10 odst. 4 zákona č. 329/2011 Sb.). Spoluúčast žadatele o dávku činí vždy nejméně 1000 Kč (§ 10 odst.2 zákona č. 329/2011 Sb.).

Nejvyšší možná výše PNZP činí 350 000 Kč, jestliže se však jedná o svislou zdvihací plošinu nebo šikmou zdvihací plošinu, činí maximální výše příspěvku 400 000 Kč.

Jestliže osoba nepoužije příspěvek v souladu se zákonem stanovenými podmínkami, má povinnosti ho nebo jeho poměrnou část vrátit. Dle § 12 odst. 1 zákona č. 329/2011 Sb., *„povinnost vrátit příspěvek na pomůcku má osoba, která nepoužila tento příspěvek do 3 měsíců ode dne jeho vyplacení nebo ve lhůtě stanovené krajskou pobočkou Úřadu práce na pořízení zvláštní pomůcky, nepoužila vyplacený příspěvek v plné výši do 3 měsíců ode dne jeho vyplacení nebo ve lhůtě stanovené krajskou pobočkou Úřadu práce, v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku nebo v období před uplynutím 84 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla pozbyla vlastnické právo ke zvláštní pomůcce, v období před uplynutím 60 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku nebo v období před uplynutím 84 kalendářních měsíců po sobě jdoucích ode dne vyplacení příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla přestala zvláštní pomůcku užívat, se přestala opakovaně dopravovat nebo přestala být schopna převozu motorovým vozidlem, byl-li vyplacen příspěvek na pořízení motorového vozidla, použila příspěvek v rozporu s rozhodnutím o jeho přiznání, nebo se prokáže, že osoba uvedla v žádosti o příspěvek na zvláštní pomůcku nepravdivé nebo zkreslené údaje.“*

Oprávněná osoba v určitých případech není povinna vrátit PNZP, zejména pokud se zhoršil její zdravotní stav a není schopna pomůcku využívat. Na základě správního uvážení může KrP ÚP z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodnout o prominutí povinnosti vrátit PNZP nebo jeho poměrnou část. O prominutí musí oprávněná osoba požádat. Pokud výsledná částka přeplatku je menší než 100 Kč, povinnost na vrácení poměrné částky nevzniká (§ 12 zákona č. 329/2011 Sb.).

3.1.3 Průkaz osoby se zdravotním postižením

Průkaz osoby se zdravotním postižením je upraven v hlavě V. zákona č. 329/2011 Sb., o dávkách pro osoby se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o veřejnou listinu, na základě které jsou postiženým osobám poskytovány určité benefity. Dle § 34 odst.1 zákona č. 329/2011 Sb., *„nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením má osoba starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, které podstatně omezuje její schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra“*.

V České republice rozlišujeme tři typy průkazu: průkaz označený symbolem TP (těžké zdravotní postižení), průkaz označený symbolem ZTP (zvlášť těžké zdravotní postižení) a průkaz označený symbolem ZTP/P (zvlášť těžké zdravotní postižení s potřebou průvodce). *„Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „TP“ má osoba se středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Středně těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí, v exteriéru je schopna chůze se sníženým dosahem a má problémy při chůzi okolo překážek a na nerovném terénu. Středně těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a zhoršenou schopnost orientace má jen v exteriéru“* (§ 34 odst. 2 zákona č. 329/2011 Sb.). Výhodou, kterou tento druh průkazu poskytuje je pouze vyhrazené místo k sezení ve veřejných dopravních prostředcích a přednost při projednávání svých záležitostí – běžná jednání na úradech, nikoliv u lékaře. O průkaz TP nemají klienti přílišný zájem. Vyšší typ průkazu, který je pro klienty atraktivnější a na jehož základě již lze získat tzv. Evropskou parkovací kartu, je průkaz ZTP (Veselý, 2013).

„Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP“ má osoba s těžkým funkčním postižením pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Těžkým funkčním postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna samostatné pohyblivosti v domácím prostředí a v exteriéru je schopna chůze se značnými obtížemi a jen na krátké vzdálenosti. Těžkým funkčním postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna spolehlivé orientace v domácím prostředí a v exteriéru má značné obtíže“ (§34 odst. 3 zákona č. 329/2011 Sb.). Kromě parkovací karty mají oprávněné osoby

zdarma místní veřejnou hromadnou dopravu a 75 % slevu ve druhé třídě vnitrostátního vlakového, ale i autobusového spojení.

„Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem „ZTP/P“ (průkaz ZTP/P) má osoba se zvlášť těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce, včetně osob s poruchou autistického spektra. Zvlášť těžkým funkčním postižením pohyblivosti a úplným postižením pohyblivosti se rozumí stav, kdy osoba je při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu schopna chůze v domácím prostředí se značnými obtížemi, popřípadě není schopna chůze, v exteriéru není schopna samostatné chůze a pohyb je možný zpravidla jen na invalidním vozíku. Zvlášť těžkým funkčním postižením orientace a úplným postižením orientace se rozumí stav, kdy osoba při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu není schopna samostatné orientace v exteriéru“ (§ 34 odst. 4 zákona č. 329/2011 Sb.). Držitelé průkazu ZTP/P mohou využívat veškerých výhod, které jsou u nižších typů, jako bonus je bezplatná doprava průvodce či vodícího psa městskou hromadnou dopravou (Veselý, 2013).

3.2 Výhody držitelů průkazu osoby se zdravotním postižením

Mnoho žadatelů o POZP nezná základní výhody držitele průkazu. Mylně zaměňují POZP a parkovací průkaz označující vozidlo přepravující osobu těžce zdravotně postiženou (dále jen parkovací průkaz). Parkovací průkaz je legislativně zakotven v § 67 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 361/2000 Sb.). Nárok na parkovací průkaz má osoba, které byl přiznán průkaz označený symbolem ZTP a ZTP/P. Z okruhu oprávněných osob jsou však vyloučeny osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou.

Toto speciální označení vozidla vydává obecný úřad s rozšířenou působností nebo oprávněný orgán v zahraničí. Příslušným úřadem pro žadatele z obcí na území Hlučínska je Městský úřad Hlučín – odbor dopravy. Parkovací průkaz vydá úřad na počkání, po předložení POZP a dokladové fotografie. Podpis oprávněné osoby je taktéž nutný.

Parkovací průkaz se neváže na vozidlo, ale na držitele POZP, který vozidlo řídí nebo je ve voze přepravován. Na výzvu policejního orgánu je osoba povinna své oprávnění prokázat předložením POZP. Vozidlo označené parkovacím průkazem smí stát na místech vyhrazených pro invalidy, pokud je nezbytně nutné může vjíždět do oblastí označených značkou „Pěší zóna“, „Zákaz vjezdu“, „Jen dopravní obsluha“ atd. Na základě žádosti oprávněné osoby smí silniční úřad vydat rozhodnutí o zřízení vyhrazené parkovací plochy v místě bydliště žadatele.

Rada EU vydala v roce 1998 doporučení, aby v rámci Evropské unie existovala parkovací karta pro osoby se zdravotním postižením (eur-lex, 2018). Parkovací průkaz tak lze využívat po celé Evropské unii. Právní úprava parkovacího průkazu je v jednotlivých zemích Evropské unie odlišná. Příkladem – na Slovensku nestačí, aby byla osoba držitelem průkazu fyzické osoby s těžkým zdravotním postižením (bez průvodce nebo s průvodcem), musí si podat zvlášť žádost o přiznání parkovacího průkazu (upsvar, 2018). Obdobě musí postupovat zdravotně postižené osoby v Rakousku (sozialministeriumservice, 2018).

Další výhoda pro držitele průkazu označeným symbolem ZTP (s výjimkou sluchového postižení) nebo ZTP/P je osvobození od poplatku za použití dálnice a rychlostní silnice. Občané, kterým byl vydán tento druh POZP, tedy neplatí dálniční známku. Vozidlo však musí ve vlastnictví postižené osoby či osoby blízké a oprávněná osoba musí být ve vozidle dopravována (§ 20a zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů).

Mezi další benefity patří např. sleva na dani poplatníka daně z příjmů fyzických osob (§ 35ba zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů), osvobození od daně ze stavby (§ 9 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, ve znění pozdějších předpisů) či osvobození od některých správních poplatků (zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů).

3.3 Druhy a typy zvláštních pomůcek

Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, na jejichž pořízení se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku, je uveden ve vyhlášce č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením (dále jen vyhláška č. 388/2011 Sb.). Tato vyhláška byla novelizována v reakci na zákon č. 301/2017 Sb., vyhláškou č. 408/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 388/2011 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška č. 408/2017 Sb.). Cílem této podkapitoly je poskytnutí základních informací o vybraných zvláštních pomůckách. Zdrojem informací byly interní podklady Úřadu práce ČR. Seznam všech druhů a typů zvláštních pomůcek (před účinností vyhlášky č. 408/2017 Sb.) je uveden v příloze č. 2 bakalářské práce.

3.3.1 Dodatečná úprava motorového vozidla

Přesný název této zvláštní pomůcky zní: „Dodatečná úprava motorového vozidla; jedná se o úpravy vyžadující montáž, například ruční ovládání, usnadňování nastupování, nakládání vozíku“. Jde o speciální úpravu motorového vozidla dle individuálních potřeb žadatele. Při volbě správné úpravy záleží, zda postižená osoba bude motorové vozidlo řídit, anebo bude převážena pouze jako pasažér. Řidiči si nejčastěji nechávají upravit pedály a řízení. Pro řidiče s postižením pravé dolní končetiny je velmi složité ovládat pedál plynu. Ovládání plynového pedálu se proto převede na levou nohu. Originální pedál zůstane zachován a pokud vozidlo bude řídit jiná osoba, úprava se vyřadí z činnosti. Ruční ovládání lze vyrobit v celé řadě modifikací a instaluje se zejména na levou stranu volantu. Používá se u mechanické i automatické převodovky. U pasažéra zase záleží, zda je schopen přepravy na sedadle vozidla, nebo pouze na invalidním vozíku.

Pro osoby, kterým zdravotní stav umožňuje převoz na sedadle, je vhodné otočné sedadlo. Otočné sedadlo ulehčuje tělesně postiženým osobám nastupování a vystupování z vozidla. Přesun z invalidního vozíku probíhá jednoduše a osobu sedačka pohodlně usadí do prostoru vozidla. Převoz na invalidním vozíku je komplikovanější, a to vzhledem k technickým požadavkům na bezbariérovou úpravu vozidla. Vozidla jsou vybavena nájezdovou rampou, která umožňuje bezproblémový nájezd na invalidním vozíku do vozidla. Následně je invalidní vozík i s osobou bezpečně připoután pomocí bezpečnostních pásů.

Před podáním žádosti je důležité znát konkrétní potřeby zdravotně postižené osoby. Na trhu existuje mnoho specializovaných firem zabývajících se touto problematikou. S postiženou osobou či rodinou prokonzultují všechny možné varianty a následně společně vyberou nejvhodnější kompenzační pomůcku.

3.3.2 Uzpůsobení koupelny a WC

Celý legislativní název této pomůcky zní: „Stavební práce spojené s uzpůsobením koupelny a WC, a to včetně stavebních prací spojených s rozšířením dveří v rámci uzpůsobení koupelny a WC; jedná se o stavební práce a s nimi nezbytně související materiál na úpravu, nikoliv však o obklady, podlahové krytiny, sanitu apod.“. Jde o velice komplikovaný typ zvláštní pomůcky. Po podání žádosti správní orgán nejprve zjistí stav před realizací stavebních prací. Ve většině případech se jedná o koupelny s úzkými dveřmi a vanou. Přáním žadatele je rozšíření dveří tak, aby se do koupelny dalo projet na vozíku pro invalidy. Místo vany pak hodlá vybudovat sprchový kout, který bude v jedné rovině s podlahovou plochou. V průběhu správního řízení žadatel musí doložit položkový rozpočet veškerého materiálu a prací. Z tohoto

rozpočtu správní orgán vybírá uznatelné a neuznatelné položky. Uznatelné položky stavebních prací jsou např. obkladačské práce, zednické práce, rozvod vody či elektroinstalace. Mezi uznatelné položky stavebního materiálu patří např. cihly, trubky, kabely, hmoždinky. Lze uhradit i dodávku stavebního materiálu, odvoz a likvidaci sutí. Stavební nářadí se však nehradí, to platí i o obkladech, podlahové krytině, sanitě, madlech, sprchových stoličkách atd. Po dokončení stavebních prací správní orgán znova provede šetření v místě bydliště a zjišťuje, zda jsou provedené úpravy v souladu s předloženým rozpočtem. Do tří měsíců ode dne vyplacení příspěvku musí oprávněná osoba správnímu orgánu doložit veškeré faktury, včetně dokladu o zaplacení.

3.3.3 Schodolez

Pomáhá osobám na invalidním vozíku překonat schodišťovou bariéru. Jedná se o zařízení, které je poměrně nenáročné na obsluhu. Schodolezy lze použít na většině schodišť mimo schodiště točitá. Rozlišujeme kolečkové a pásové schodolezy. Pásový schodolez se poskytuje převážně osobě větší stabilitu a osoba, která při překování překážky pomáhá nemusí vyvinout tolik síly.

3.3.4 Plošina

Účinnosti vyhlášky č. 408/2017 Sb. došlo ke změně v názvu této zvláštní pomůcky. Před 1.1.2018 se pomůcka nazývala schodišťová plošina, včetně instalace. Nově se jedná o svislou zdvihací plošinu, včetně instalace a šikmou zvedací plošinu, včetně instalace. Legislativa tak rozlišuje, zda je zařízení nainstalováno na schodiště (šikmá zvedací plošina), nebo se jedná o „výtah“ (svislá zdvihací plošina). Plošina podobně jako schodolez pomáhá překonávat imobilním osobám bariéru v podobě schodiště. Výhodou oproti schodolezu je větší samostatnost postižené osoby. K překonání překážky nepotřebuje asistenci. Pokud osoba uvažuje o pořízení plošiny, měla by oslovit specializovanou firmu. Firma s klientem projde všechny možné varianty a vymyslí nejvhodnější řešení. U této pomůcky po podání žádosti probíhá šetření v místě bydliště žadatele. Správní orgán zajímá, kde bude pomůcka nainstalována a zejména zda k odstranění bariéry nelze použít schodolez. Plošina bývá několikanásobně dražší než schodolez a správní orgán musí zkoumat splnění nejmenší ekonomické náročnosti (zákon č. 329/2011 Sb.).

3.4 Řízení o přiznání dávek pro osoby se zdravotním postižením

3.4.1 Zahájení správního řízení

Řízení o přiznání dávky pro osoby se zdravotním postižením je zahájeno dnem, kdy byla písemná žádost podaná na tiskopisu předepsaném ministerstvem u kontaktního pracoviště Úřadu práce České republiky (§ 22 zákona č. 329/2011 Sb.). Při podání žádosti o průkaz pro osoby se zdravotním postižením či příspěvek na mobilitu je potřeba, aby měl žadatel při podání žádosti sebou občanský průkaz (u osob mladších 15 let rodný list) a v případě, že je ve správním řízení zastoupen zástupcem, také průkaz totožnosti jeho zástupce. Při podání žádosti o příspěvek na zvláštní pomůcku je nutno doložit ještě další doklady, v závislosti na typu pomůcky, ceně zvláštní pomůcky apod.

Správní orgán následně ověří údaje uvedené v žádosti. Pokud osoby nemají průkaz totožnosti u sebe, správní orgán může ověřit správnost údajů z informačního systému evidence obyvatel. Jestliže je žádost řádně vyplněná, podepsaná žadatelem, nebo jeho zástupcem, může ji podat i jakákoliv jiná osoba. Žádost musí mít všechny náležitosti podání. Další náležitosti žádosti o dávku jsou upraveny v § 23 zákona č. 329/2011 Sb.

V zákonem stanovených případech může správní orgán zahájit řízení z moci úřední. Nejčastěji se jedná o případy odnětí příspěvku na mobilitu nebo o zastavení příspěvku na mobilitu (§ 22 odst. 2 zákona č. 329/2011 Sb.) „*Řízení z moci úřední je zahájeno dnem, kdy správní orgán oznámil zahájení řízení účastníkovi uvedenému, a to oznámením nebo ústním prohlášením.*“ (§ 46 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů). Z moci úřední nelze zahájit řízení o přiznání dávky pro osoby se zdravotním postižením. Řízení o změně nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením však v zákonem stanovených případech takto zahájit lze.

3.4.2 Přerušování správního řízení

Kontaktní pracoviště Úřadu práce nejprve zpracuje žádost (vloží do informačního systému, založí spis) a poté řízení usnesením přeruší na dobu, po kterou okresní správa sociálního zabezpečení posuzuje zdravotní stav žadatele o dávku. Zdravotní stav žadatele se neposuzuje pro účel přiznání příspěvku na mobilitu. Pokud již osoba má přiznaný průkaz ZTP nebo ZTP/P, správní řízení se nepřerušuje a rovnou dojde k vydání rozhodnutí. Častějším případem je ovšem situace, kdy žadatel podává najednou obě žádosti (o průkaz osoby se zdravotním postižením i o příspěvek na mobilitu). V tomto případě správní orgán řízení přeruší na dobu, po kterou probíhá řízení o POZP. Proti tomuto usnesení se nelze odvolat (§ 24 zákona č. 329/2011 Sb.). I přes poskytnutí podrobných informací o správním řízení,

žadatelé často mylně zaměňují usnesení o přerušení správního řízení, s rozhodnutím o zamítnutí žádosti. Téměř 10 % z žadatelů se obrátí na kontaktní pracoviště s dotazem, jak je možné, aby byla jejich žádost po tak krátké době zamítnuta (interní informace ÚP ČR, KoP Hlučín).

Teoreticky může nastat i třetí varianta – osoba podá žádost o příspěvek na mobilitu, i když není držitelem průkazu ZTP ani ZTP/P a o průkaz osoby se zdravotním postižením nepožádá. V takovém případě bude žadatel správním orgánem vyzván k podání žádosti o POZP a pokud tak neučiní, bude žádost o mobilitu zamítnuta (§45 odst. 2 zákona 500/2004 Sb.)

3.4.3 Pokračování ve správním řízení

Poté, co správní orgán obdrží posudek o zdravotním stavu žadatele o dávku, postupuje dle § 36 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 500/2004 Sb.). Před vydáním rozhodnutí musí být daná účastníkům možnost vyjádřit se k podkladům pro vydání rozhodnutí. Netýká se to však účastníků, kterým se ve věci vyhovuje v plném rozsahu, nebo se účastník správního řízení práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal. Příkladem – v plném rozsahu správní orgán vyhovuje, pokud z posudku o zdravotním stavu okresní správy sociálního zabezpečení vyplývá, že žadatel má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označený symbolem ZTP/P, s platností trvale.

Není – li zákonem stanoveno jinak, mohou účastníci řízení „*navrhovat důkazy a jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí*“ (§ 36 odst. 1 zákona 500/2004). Účastníci řízení mají také právo vyjadřovat svá stanoviska a námitky. V řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením většinou jde o nesouhlasná stanoviska s posouzením zdravotního stavu. Pokud účastník pouze sdělí, že nesouhlasí s posouzením zdravotního stavu – správní orgán se s takovou námitkou vypořádá v rozhodnutí, není totiž orgánem kompetentním k vyjadřování se k posudku o zdravotním stavu. Pokud účastník podá návrh na doplnění řízení, přinese nové lékařské zprávy k opětovnému posouzení zdravotního stavu, správní orgán opětovně usnesením správní řízení přeruší (§ 24 zákona č. 329/2011 Sb.). Po doručení Vyjádření se k námitkám, dochází k zaslání nového oznámení o pokračování ve správním řízení.

V oznámení o pokračování ve správním řízení je dána přiměřená lhůta k seznámení se s podklady a provedení úkonu. Jedná se o lhůtu správní – záleží na správním uvážení orgánu. Při řízení o dávkách pro osoby se zdravotním postižením se obvykle jedná o 5 dnů (§ 39 zákona č. 500/2004 Sb.).

3.4.4 Rozhodnutí

Jestliže má správní orgán všechny podklady, vydá bez zbytečného odkladu rozhodnutí. Nelze – li vydat rozhodnutí bez zbytečného odkladu, vydá jej do 30 dnů ode dne zahájení řízení (§ 71 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.). „*Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá, nebo v zákonem stanovených případech rozhoduje o procesních otázkách*“ (§ 67 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.). Pokud není stanoveno jinak, rozhodnutí se vyhotovuje v písemné formě (§ 67 odst. 2 téhož zákona). Rozhodnutí o dávkách pro osoby se zdravotním postižením se v písemné formě vyhotovuje vždy.

Proti rozhodnutí se lze do 15 dnů ode dne jeho doručení odvolat (§ 83 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.). O odvolání rozhoduje Ministerstvo práce a sociálních věcí (§ 5 zákona č. 329/2011 Sb.). „*Odvolání se podává u správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal*“ (§ 86 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.).

Odvolání musí mít náležitosti podání. Náležitosti podání jsou upraveny v § 37 zákona č. 500/2004 Sb. Je učiněno dnem, kdy přišlo věcně a místně příslušnému správnímu orgánu. Jde o úkon směřující ke správnímu orgánu. Bez ohledu na to, jak je podání označeno, posuzuje se dle jeho obsahu. Z podání však musí vždy vyplývat, „*kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje*“. Trpí – li podání nedostatky (nemá předepsané náležitosti nebo jiné vady), správní orgán pomůže tyto nedostatky podateli odstranit, není – li to na místě možné, vyzve podatele k odstranění těchto vad a poskytne mu přiměřenou lhůtu k odstranění.

V drtivé většině případů podávají klienti odvolání ústně přímo do protokolu. Z interních informací ÚP ČR – KrP v Ostravě, KoP Hlučín vyplývá, že pouze 20 % odvolání je zasíláno poštou, nebo podáno písemně. Nejčastější chybou při podání takového odvolání, které se žadatele dopouštějí, je absence podpisu oprávněné osoby.

4 Zhodnocení správy dávek pro osoby se zdravotním postižením na vybraném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR

V následující kapitole bude nejdříve zhodnocena správa dávek pro osoby se zdravotním postižením na kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR v Hlučíně. Poté dojde k představení hlavních změn, které přinesla novela zákona č. 321/2011 Sb., zákon č. 301/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb. Závěr kapitoly představuje doporučení, týkající se úpravy legislativního znění.

Úřad práce ČR – Krajská pobočka v Ostravě, Kontaktní pracoviště Hlučín, je místně příslušným úřadem pro rozhodování o dávkách pro osoby se zdravotním postižením (dále jen DOZP) pro žadatele s trvalým pobytem nebo jinou místní příslušností na území Hlučínska (§ 5 odst. 1 zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a § 5 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Pod toto území spadají následující obce: Bělá, Bohuslavice, Darkovice, Děhylov, Dobroslavice, Dolní Benešov, Hať, Hlučín, Kozmice, Ludgeřovice, Markvartovice, Píšť, Šilheřovice, Vřesina a Závada (§ 19 vyhlášky č. 388/2002 Sb., vyhláška Ministerstva vnitra o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů). Agendu DOZP mají na starosti tři zaměstnankyně ÚP. Vedoucí oddělení příspěvku na péči a dávek pro osoby se zdravotním postižením, která má na starosti řízení o dávkách příspěvku na mobilitu a řízení o průkazu pro osoby se zdravotním postižením žadatelů z obcí Hlučín, Kozmice a Dolní Benešov. Sociální pracovnice kromě agendy příspěvku na péči vede řízení o přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku pro žadatele z těchto tří obcí. Zbývající obce má na starost ověřovatelka dávek, která vede veškerá řízení týkající se peněžitých dávek i průkazu pro osoby se zdravotním postižením (interní informace ÚP ČR – KrP v Ostravě, KoP Hlučín).

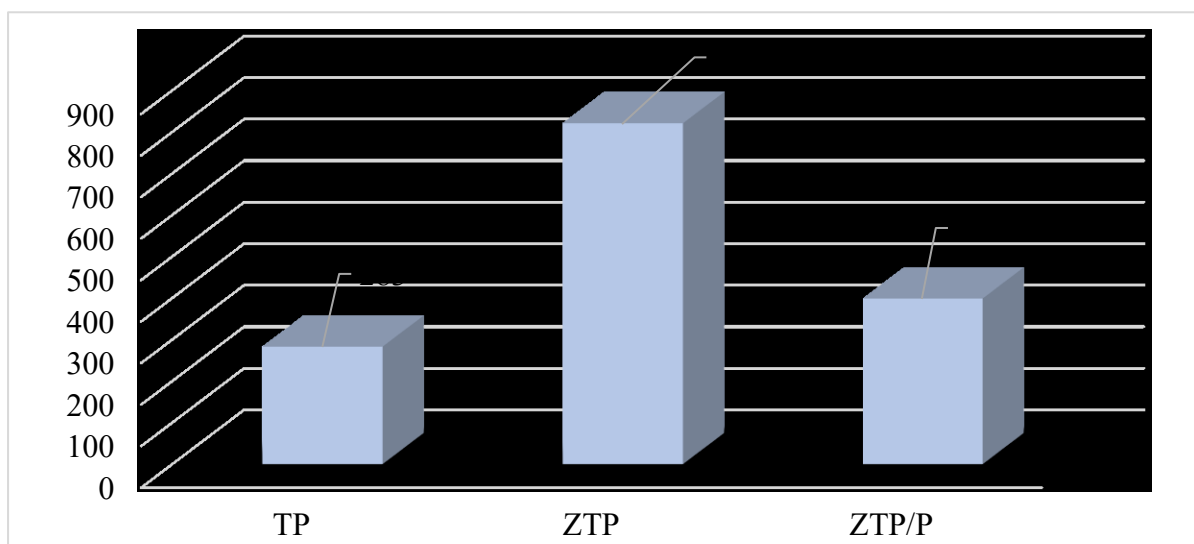
Z provedené analýzy DOZP Úřadu práce ČR – Krajské pobočky v Ostravě, Kontaktního pracoviště v Hlučíně vyplývají následující informace:

Úplné údaje o průkazu osoby se zdravotním postižením KoP v Hlučíně nelze získat. V roce 2013 bylo možné se setkat se třemi typy platných průkazů TP, ZTP a ZTP/P. Před účinností zákona č. 329/2011 Sb. byly osobám se zdravotním postižením přiznávány tzv. průkazy mimořádných výhod. Zákonem č. 329/2011 Sb., byla zavedena karta sociálních systémů, která měla postupně nahradit průkazy mimořádných výhod. K plné náhradě mělo dojít k 1. 1. 2016. Do doby vydávání plastové karty sociálních výhod, vydával Úřad práce

tzv. dočasný průkaz osoby se zdravotním postižením. Dočasné průkazy se mohly vydávat až do 31.12.2013. Platnost těchto karet byla obvykle stanovena na dobu jednoho roku od jejich vydání. Zákonem č. 306/2013 Sb. došlo k následnému zrušení karet sociálních systémů. Průkazy, jaké známe dnes, jsou vydávány od dubna roku 2015.

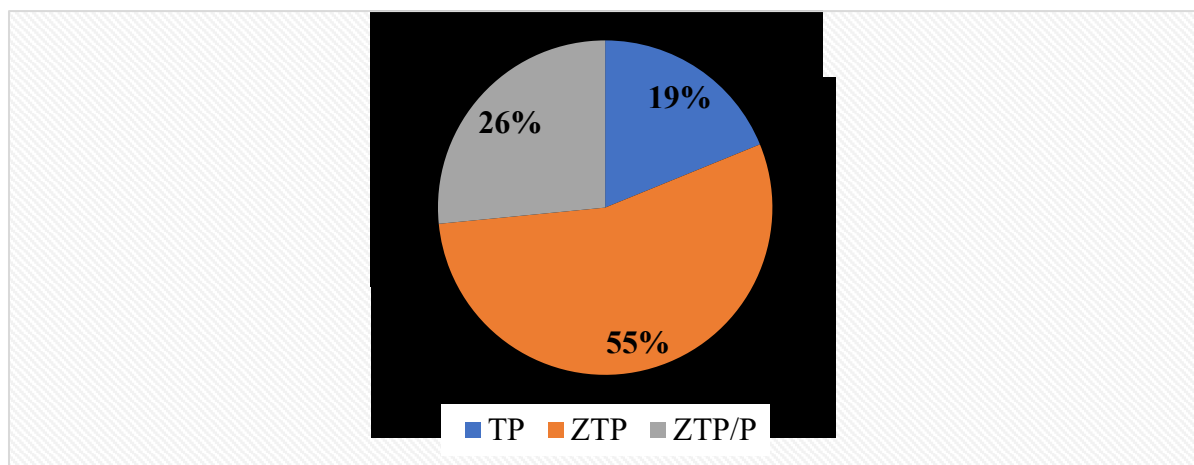
K 1. 1. 2018 bylo evidováno na ÚP ČR, KrP v Ostravě KoP v Hlučíně celkem 1503 oprávněných osob, kterým je přiznán nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením. Nejvíce osob má přiznáno průkaz označený symbolem ZTP – jedná se o 821 osob, tj. 55 % přiznaných průkazů. Průkaz označený symbolem ZTP/P byl přiznán 399 osobám a nejnižší typ průkazu, označený symbolem TP má přiznáno 283 osob (viz Obr. 4.1). Obr. 4.2 zobrazuje poměr jednotlivých průkazů v %.

Obr. 4.1 Počet oprávněných osob, kterým byl přiznán POZP (KoP Hlučín), 2018

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obr. č. 4.2 Přiznané POZP v % (KoP Hlučín), 2018

Zdroj: Vlastní zpracování.

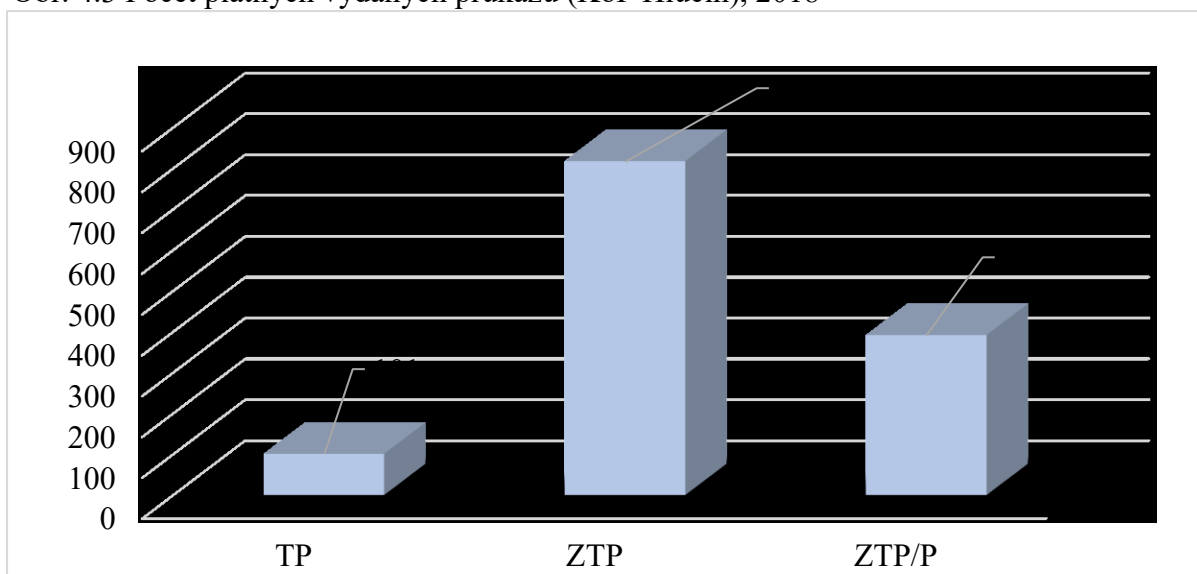
Přestože je správním orgánem rozhodnuto o přiznání nároku na POZP, ne vždy si jej nechá oprávněná osoba vystavit. Největší rozdíl přiznaných a vydaných průkazů můžeme vidět u symbolu TP. Tab. 4.1 znázorňuje počet platných průkazů vydaných KoP Hlučín (ke konci zkoumaného roku; údaje jsou shodné s 1. lednem následujícího roku). Obr. 4.3 zobrazuje počet platných vydaných průkazů pro osoby se zdravotním postižením v KoP Hlučín k 1. 1. 2018. Obr. 4.4 poskytuje srovnání s Českou republikou (také k 1. 1. 2018).

Tab. 4.1 Počet platných vydaných průkazů ve zkoumaném období (KoP Hlučín)

Rok	TP	ZTP	ZTP/P
2013	x	x	x
2014	x	x	x
2015	86	693	404
2016	88	710	399
2017	101	818	392

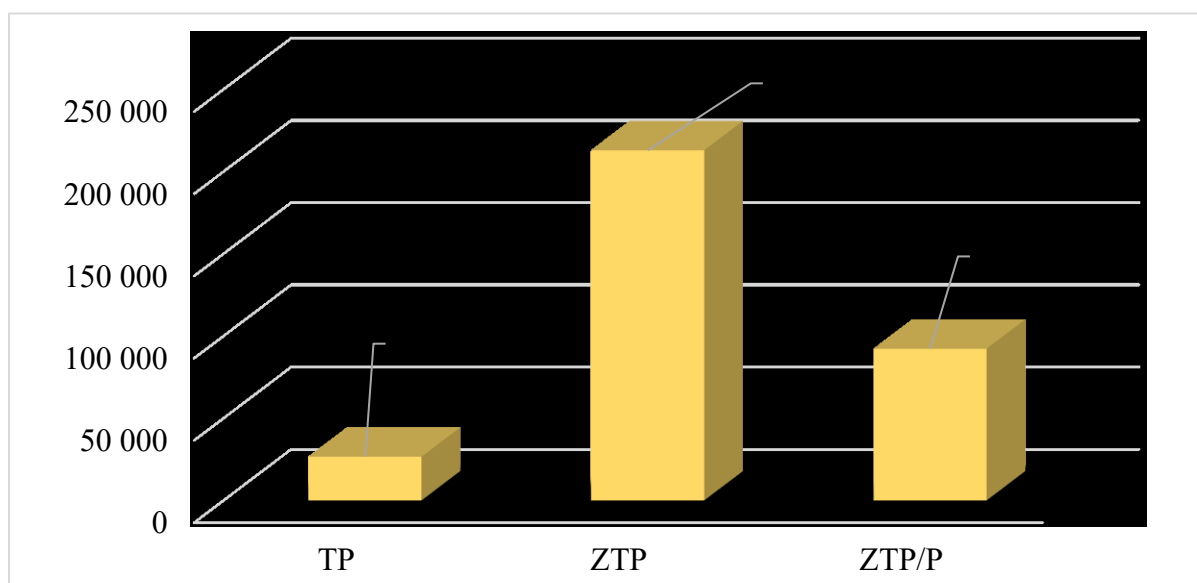
Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 4.3 Počet platných vydaných průkazů (KoP Hlučín), 2018

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obr. 4.4. Počet platných vydaných průkazů (ČR), 2018

Zdroj: Interní informace Úřadu práce ČR. Vlastní zpracování.

V České republice mělo k 1. 1. 2018 celkem 331 881 osob vydaný platný průkaz osoby se zdravotním postižením. Z obou grafů lze vyčíst určitá podobnost. V rámci KrP v Hlučíně mělo průkaz označený symbolem TP vydaný 101 osob, což činí 8 % vydaných průkazů, ZTP pak 818 osob tj. 62 % a ZTP/P s počtem 392 průkazů tvoří 30 % celkového počtu. V celé České republice si pak průkaz TP nechalo vydat 26 606 oprávněných osob, tj. taktéž 8 %, průkaz ZTP s hodnotou 212 990 tvoří 64 % a ZTP/P tvoří 28 % s počtem 92 285 vydaných průkazů (interní informace Úřadu práce ČR, KrP v Ostravě, KoP Hlučín).

Za zkoumané období (2013–2017) bylo celkově v České republice vyplaceno na příspěvek na mobilitu 5742,1 mil. Kč. Výdaje vyplacené KoP Hlučín činily 20 966 400 Kč. Jestliže budeme vycházet ze stejného počtu oprávněných příjemců, budou výdaje na příspěvek v roce 2018 činit 6 124 800 Kč, což je o 1 670 400 Kč více než předcházející rok. Jelikož meziročně dochází k růstu počtu žadatelů o tuto dávku, bude konečná částka výdajů ze státního rozpočtu ještě vyšší. Tab. 4.2 zobrazuje výdaje příspěvků na mobilitu v ČR v letech 2013 – 2017. Tab. 4.3 znázorňuje výdaje na příspěvek na mobilitu v rámci KoP Hlučín (2013 – 2017).

Tab. č.: 4.2 Výdaje příspěvků na mobilitu (ČR)

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet vyplacených příspěvků náležející za měsíc prosinec (v tis.)	230,8	236,8	245	244,4	250
Vyplaceno od počátku roku (v mil.)	1116,6	1111,3	1146,1	1166,6	1201,5
Předpokládané výdaje na DOZP (v mil.)	2 094	2449	2468,2	2100	2200
Skutečné výdaje na DOZP (v mil.)	1908,5	1918	1928,7	1993,5	1955,6
Poměr výdajů příspěvku na mobilitu a výdajů na DOZP v %	58,24	57,94	59,42	58,52	61,44

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: informace o vyplacených dávkách.

Tab. č.: 4.3 Výdaje příspěvku na mobilitu (KoP Hlučín)

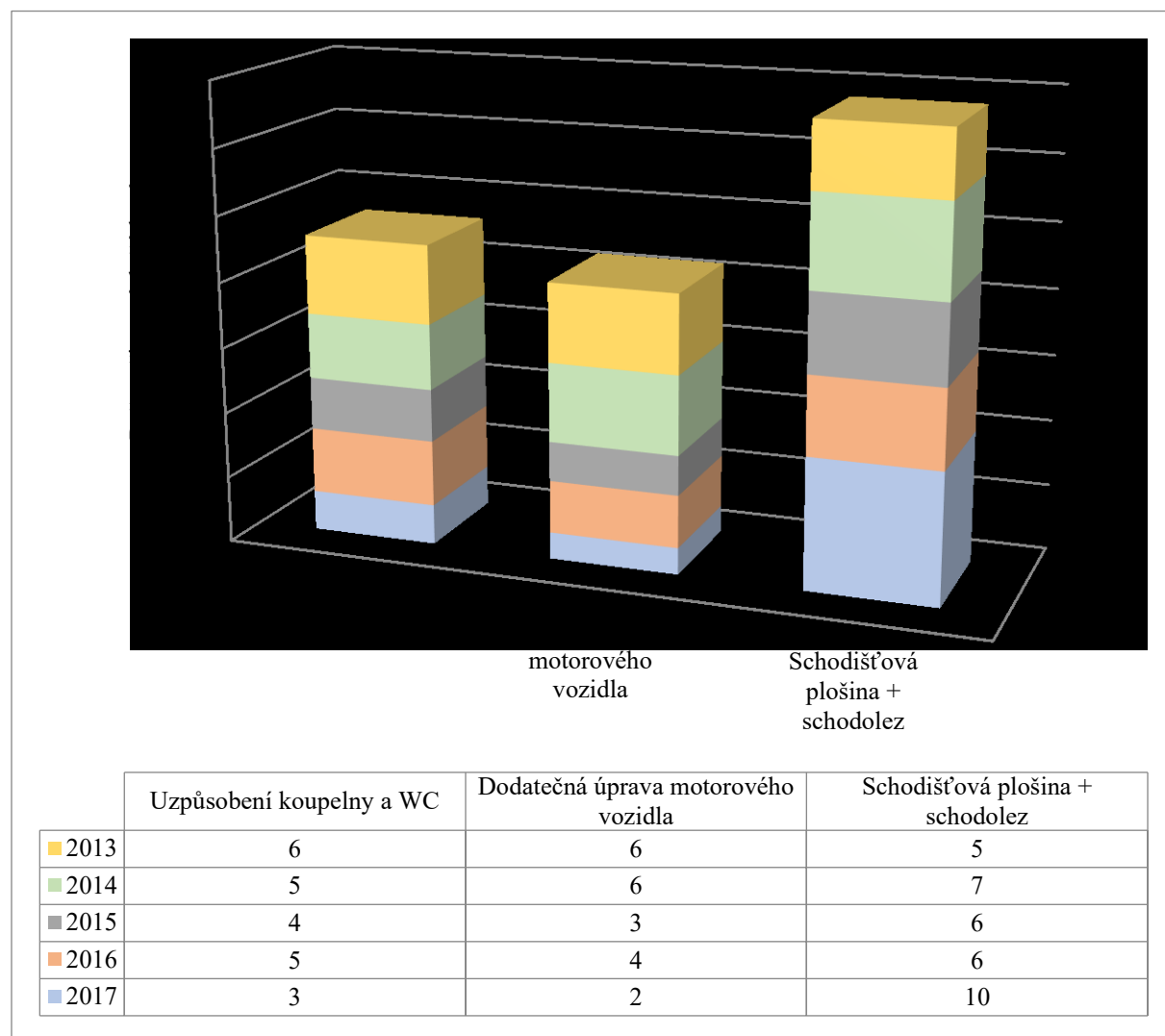
Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Počet vyplacených příspěvků náležející za měsíc prosinec	853	847	853	887	928
Skutečné výdaje vyplacené od počátku roku (v mil.)	4,094	4,066	4,094	4,258	4,454

Zdroj: Vlastní zpracování.

Ve zkoumaném období (2013–2017) bylo přiznáno 234 příspěvků na zvláštní pomůcku v celkové hodnotě 28 906 186 Kč. Průměrná výše PNZP činila 130 634 Kč. Nejčastěji podávanou žádostí PNZP byl příspěvek na pořízení motorového vozidla (84 přiznaných příspěvků). Další často podávané žádosti jsou: příspěvek na stavební práce spojené s uzpůsobením koupelny a WC, a to včetně stavebních prací spojených s rozšířením dveří v rámci uzpůsobení koupelny a WC; jedná se o stavební práce a s nimi nezbytně související materiál na úpravu, nikoli však o obklady, podlahové krytiny, sanitu apod., příspěvek na dodatečnou úpravu motorového vozidla; jedná se o úpravy vyžadující montáž, např. ruční ovládání, usnadňování nastupování, nakládání vozíku, schodolezy, svislé zdvihací plošiny a šikmé zvedací plošiny. Méně často lidé podávají žádosti o pomůcky pro osoby se zrakovým postižením. Nejméně pak pomůcky pro sluchově hendikepované osoby. Příkladem v roce 2017

nebyla na kontaktním pracovišti přiznána žádná taková pomůcka. Přehled přiznaných zvláštních pomůcek dle četnosti je obsažen v příloze č. 3 bakalářské práce. Obr. 4.4 zobrazuje nejčastěji přiznávané příspěvky na zvláštní pomůcky v rámci Kontaktního pracoviště v Hlučíně (2013–2017).

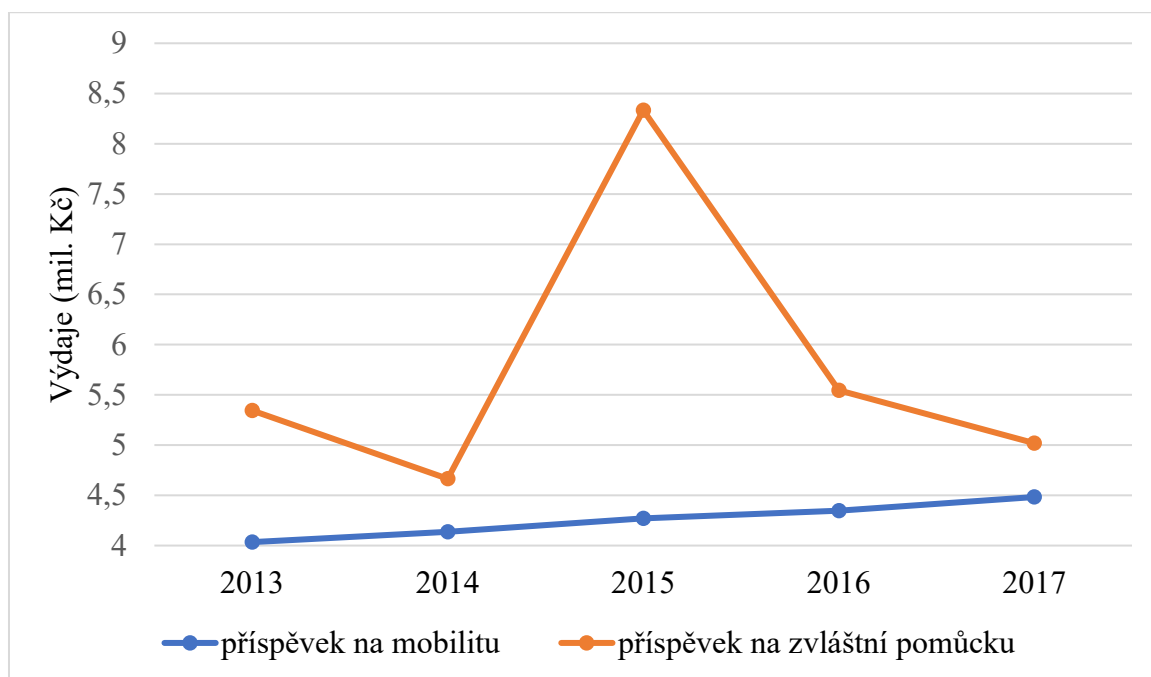
Obr. 4.4 Nejčastější příspěvky na zvláštní pomůcky

Zdroj: Vlastní zpracování.

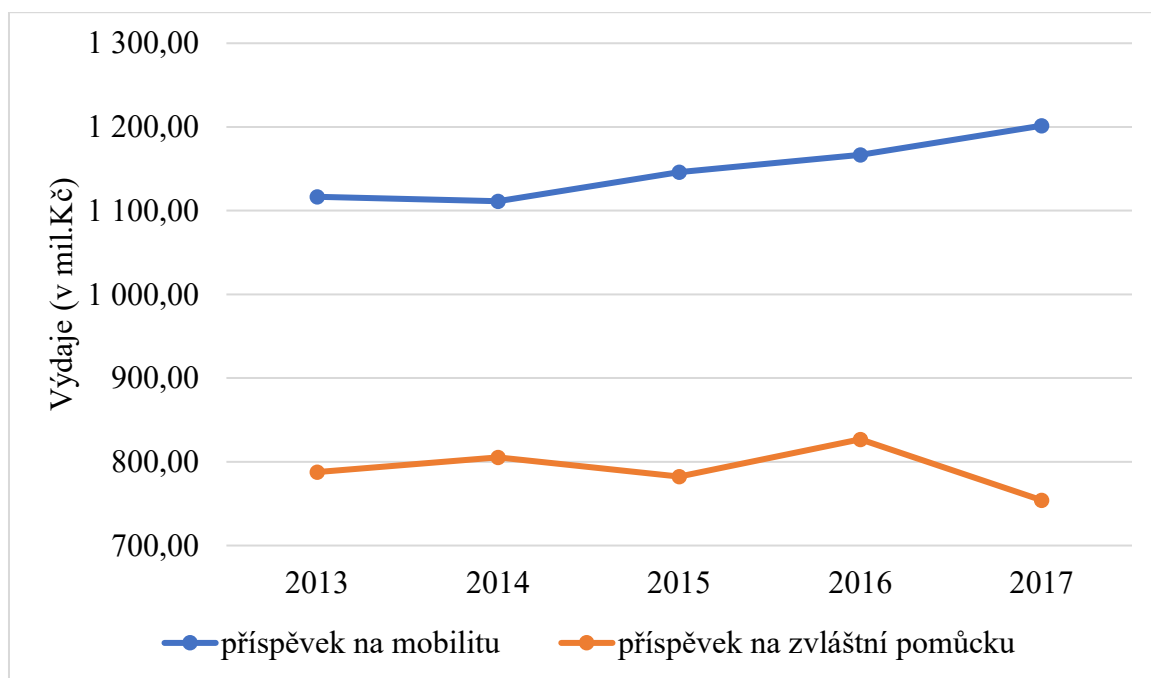
Na základě získaných informací bylo zjištěno, že výdaje příspěvků na mobilitu se postupně zvyšují. O příspěvku na zvláštní pomůcku se toto nedá říct, protože počet žadatelů je každý rok různý. V následujících letech lze očekávat u obou peněžitých dávek zvýšení výdajů ze státního rozpočtu, a to zejména s ohledem na zákon č. 301/2017 Sb. Obr. 4.5. představuje vývoj výdajů na peněžitě dávky KoP Hlučín. Obr. 4.6 zobrazuje vývoj výdajů v rámci celé České republiky.

Obr. 4.5 Vývoj výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením (KoP Hlučín)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obr. 4.6 Vývoj výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením v České republice

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí: informace o vyplacených dávkách.

4.1 Novelizace zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek pro osoby se zdravotním postižením

Výše příspěvku na mobilitu byla od 1. 1. 2018 změněna z původních 400 Kč na 550 Kč měsíčně (Čl. I odst. 1 zákona č. 301/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Návrh novely zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, byl skupinou poslanců (Vít Kaňkovský, Jan Bartošek a Jaroslav Zavadil) předložen Poslanecké sněmovně 6. 10. 2016. Dle důvodové zprávy s. 7, hlavním argumentem pro zvýšení příspěvku, byla potřeba zlepšení finančních poměrů OZP. *„Ekonomická situace domácností, ve kterých žije postižená osoba, v naprosté většině případů nebývá příliš dobrá, ať už se jedná o postiženého dospělého člověka, který vyžaduje péči svého partnera či dospělého dítěte nebo postiženého dítěte, které vyžaduje péči jednoho z rodičů“.*

Následující den, 6. 10. 2016, byl návrh zákona rozeslán poslancům, poté vládě k vyjádření stanoviska. Vláda své neutrální stanovisko rozeslala poslancům 8. 11. 2016. Po prvním čtení garanční Výbor pro sociální politiku projednal návrh zákona a vydal dne 10. 3. 2017 usnesení, které bylo doručeno poslancům jako pozměňovací návrhy. Po druhém čtení bylo navrženo Poslaneckou sněmovnou přijmout návrh zákona ve třetím čtení jako celek. Následně, po třetím čtení, byl návrh zákona postoupen Senátu, který jej schválil. Zákon byl vyhlášen 19. 9. 2017, patnáct dnů po podpisu prezidentem ČR (psp, 2017).

V původním návrhu zákona mělo dojít ke zvýšení příspěvku na mobilitu u osoby, která je držitelem průkazu označeným symbolem ZTP/P z původních 400 Kč na 600 Kč za kalendářní měsíc. U osoby, která je držitelem průkazu ZTP výše příspěvku měla zůstat nezměněna tj. 400 Kč měsíčně. Zvýšení pouze jedné skupině držitelů průkazu bylo v důvodové zprávě s.7 odůvodněno takto: *„Držitelé průkazu označené symbolem „ZTP/P“ jsou nejtěžší postižené osoby, především pak vozíčkáři, kteří přes všechna zlepšení v oblasti veřejné hromadné dopravy stále nejsou schopni tuto běžně používat. Tyto OZP jsou při své dopravě tak nuceny využívat především přepravu osobním automobilem. Navržené zvýšení tak vychází z naprosto racionálních čísel, kdy sice někdy osoby, které jsou držitelem průkazu označeného symbolem ZTP/P cestují v menším rozsahu než osoby, které jsou držiteli průkazu označeného symbolem ZTP, ale jejich náklady na cestování jsou nesrovnatelně vyšší než u osob, které jsou držitelem průkazu označeného symbolem ZTP.“*

Tato varianta byla nakonec Výborem pro sociální politiku pozměněna. Výbor doporučil jednotně navýšit příspěvek na mobilitu na částku 550 Kč. Zejména z obavy, že držitelé průkazu ZTP by mohli následně hromadně podávat žádosti o změnu nároku na průkaz pro osoby se zdravotním postižením a došlo by k zatížení krajských poboček Úřadu práce, posudkových služeb a následně i MPSV, jakožto odvolacího orgánu. V odůvodnění pozměňovacího návrhu je dále zdůrazněno, že příspěvek na mobilitu je pouze jednou z intervencí ve prospěch OZP a nelze prokázat vztah mezi četností dopravy a stupněm postižení. Náklady zvýšení o 150 Kč měsíčně jsou odhadovány na 0,47 mld. Kč ročně (Pozměňovací návrh poslance Víta Kaňkovského).

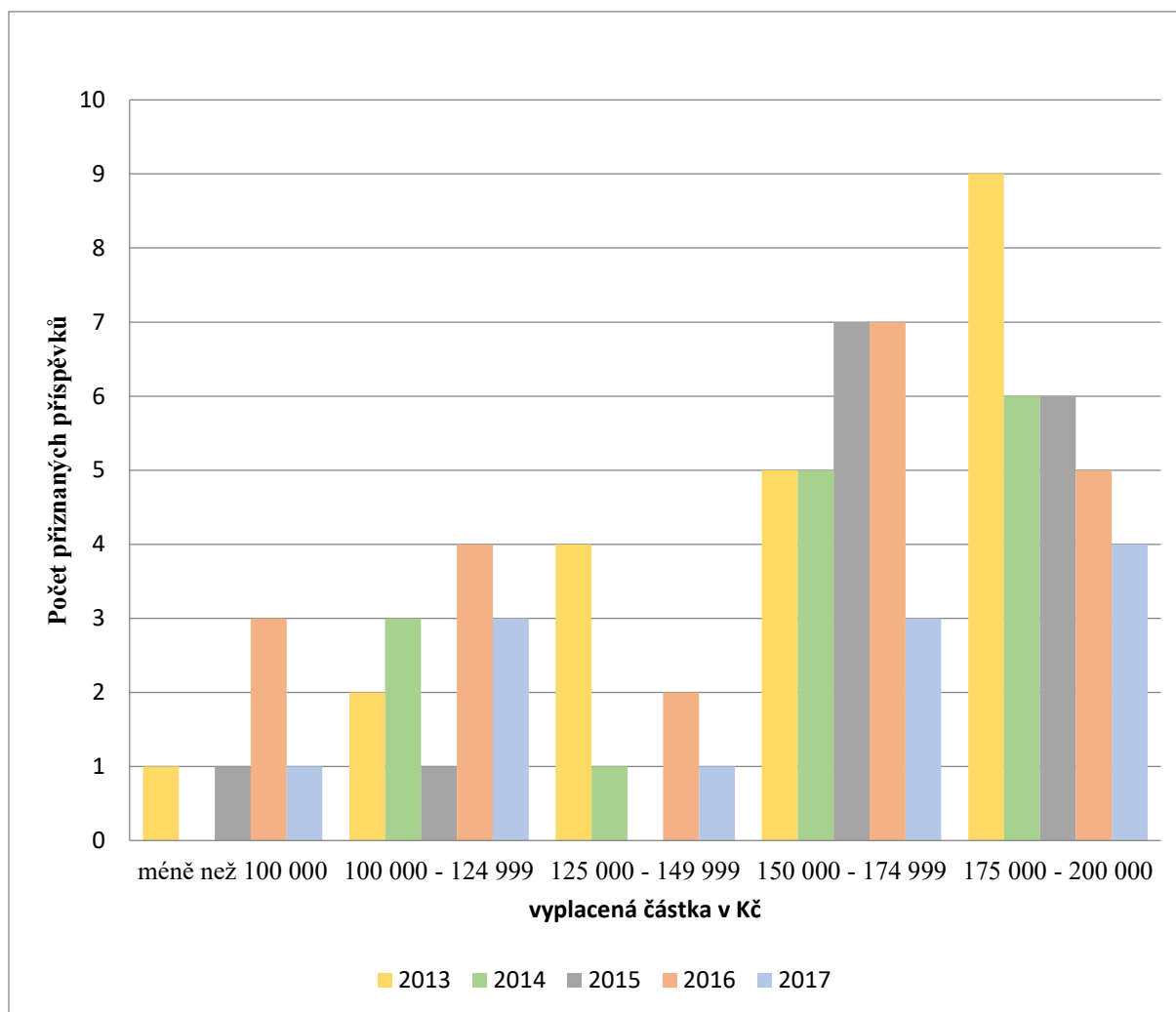
Zákonem č. 301/2017 Sb., došlo nejen ke zvýšení částky příspěvku na mobilitu a změnám v názvu některých zvláštních pomůcek, ale také k odlišenému stanovení výpočtu výše příspěvků na některé zvláštní pomůcky. Největší změnou prošel PNZP poskytovaný na pořízení motorového vozidla. Před účinností zákona č. 301/2017 Sb., se „*výše stanovovala s přihlédnutím na četnost a důvod dopravy, k příjmu osoby a osob s ní společně posuzovaných podle zákona o životním a existenčním minimu a k celkovým sociálním a majetkovým poměrům*“ (§ 10 odst. 5 zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, v znění před účinností zákona 301/2017 Sb.). Hranice maximální výše příspěvku zůstala beze změny, tedy 200 000 Kč, změnilo se však období, na které je zvláštní pomůcka poskytována. Nově může osoba opětovně požádat o příspěvek po uplynutí 84 kalendářních měsíců od vyplacení minulého příspěvku (zákon č. 329/2011 Sb.).

Před účinností novely postupoval správní orgán ve správním řízení následovně: po doručení řádně podané žádosti o příspěvek na zvláštní pomůcku požádal OSSZ o posouzení zdravotního stavu žadatele a správní řízení přerušil. Pokud z posudku o zdravotním stavu vyplynulo, že se jedná o postižení, které odůvodňuje přiznání příspěvku, správní orgán kontaktoval žadatele a provedl šetření v místě bydliště. Cílem bylo zjistit, zda se jedná o osobu, která je schopna řídit motorové vozidlo, nebo je převážena pouze jako spolujezdec, kde bude vozidlo parkovat (jestli bude žadateli neustále k dispozici), a zejména jak často se osoba dopravuje. Zda se jedná o každodenní četnost do práce či do školy, anebo jednorázovou k lékaři a do obchodu dvakrát za měsíc. Dalším důvodem šetření v místě bydliště bylo ověřit celkové sociální a majetkové poměry žadatele a společně posuzovaných osob. V průběhu šetření správní orgán pomohl žadateli a společně posuzovaným osobám doplnit údaje v potřebných tiskopisech (Doklad o výši čtvrtletního příjmu a Prohlášení o celkových sociálních a majetkových

poměrech), pokud nebyly při podání žádosti o zvláštní pomůcku správně vyplněny. Z těchto dokumentů měl správní orgán jasnou představu o finanční situaci společně posuzovaných osob. V tiskopisu Prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech osoby uvedly, zda vlastní nemovitý, movitý majetek, finanční prostředky, stavební či kapitálové životní spoření. Pro správní orgán byla důležitá zejména informace o vlastnictví motorového vozidla. Po shromáždění všech podkladů, včetně cenové nabídky, správní orgán pokračoval ve správním řízení a vyzval žadatele, k seznámení se s podklady pro vydání rozhodnutí. Poté následovalo vydání rozhodnutí.

Příkladem: tříčlenná domácnost tvořená rodiči a těžce postiženým dospělým synem, kde příjem domácnosti je vysoký, četnost dopravování syna téměř nulová a každý z rodičů vlastní nové motorové vozidlo. Naproti tomu matka samoživitelka s malým postiženým dítětem, které vozí každý den do zařízení, na rehabilitace a výlety. Matka nepobírá žádný příjem, pouze příspěvek na péči a auto si půjčuje od rodičů, se kterými nežije ve společné domácnosti. Správní orgán by poskytl druhé rodině plnou výši příspěvku, oproti tomu první rodina by na maximální částku zcela jistě nedosáhla. V letech 2013–2017 bylo přiznáno ÚP ČR – KrP v Ostravě, KoP Hlučín 84 příspěvků na pořízení motorového vozidla a celková částka vyplacených příspěvků činila 13 128 790 Kč. Průměrná výše poskytnutých příspěvků byla 156 295 Kč. Nejvíce příspěvků bylo poskytnuto v hodnotě vyšší než 150 000 Kč. Z Obr. 4.7 je patrné, že nižší částky byly přiznány pouze ve výjimečných případech. Většinou šlo o nízkou četnost využívání pomůcky nebo vysoké příjmy společně posuzovaných osob.

Obr. 4.7 Výše vyplacených příspěvků na pořízení motorového vozidla (KoP Hlučín)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Po účinnosti zákona č. 301/2017 Sb., správní orgán při výpočtu výše příspěvku na pořízení motorového vozidla vychází pouze z věku žadatele, příjmu osoby a společně posuzovaných osob. Výpočet výše příspěvku zobrazuje Tab. 4.1.

Tab.4.1 Výše příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovaného na pořízení motorového vozidla

Násobek životního minima	<8	8>^≤ 9	9>^≤10	10>^≤11	11>^≤12	12 <
Částka v Kč	200 000	180 000	160000	140000	120000	100000

Zdroj: Zákon č. 329/2011 Sb. Vlastní zpracování.

4.2 Návrhy a doporučení na změny legislativního znění zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Nová legislativní úprava pro stanovení výše příspěvku na pořízení motorového vozidla se nesetkala u pracovníků Úřadu práce ČR s pozitivním ohlasem. Převládá názor, že správnímu orgánu měla být zachována širší míra správního uvážení při rozhodování o výši příspěvku. Úmyslem zákonodárce bylo sjednocení částek poskytovaných v jednotlivých regionech, nicméně omezení správního uvážení je odbornou veřejností bráno jako velký krok zpět. Pozitivně je shledáváno zakotvení pevně dané výše 200 000 Kč u nezletilých osob.

Vezmeme – li příkladem území Hlučínska, většina osob (ne-li všichni) dosáhne na nejvyšší možnou poskytovanou částku. Od ledna 2018 došlo k nárůstu počtu žadatelů o příspěvek a je předpoklad, že se zvýší zneužívání tohoto druhu příspěvku, což se projeví na výdajích ze státního rozpočtu.

Zákonem č. 301/2017 Sb. došlo k rozšíření okruhu příjemců dávek. Dle § 20 odst. 1 zákona č. 329/2011 Sb., není – li stanoveno jinak, je příjemcem dávky oprávněná osoba. V některých případech oprávněné osobě příspěvek vyplatit nelze. V § 20 odst. 2 jsou jako další příjemci taxativně vyjmenováni zákonní zástupci, jiné fyzické osoby, kterým byla nezletilá osoba svěřena do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu a nově také pěstouni. Z důvodu absence opatrovníka jakožto příjemce dávky, v praxi bývá toto ustanovení častým problémem. Po přiznání dávky musí správní orgán osobě, která nemůže dávku přijímat – nejčastěji osoba soudem omezena ve svéprávnosti, ustanovit zvláštního příjemce. Postupuje přitom podle § 20 odst. 3 zákona 329/2011 Sb. Pokud se podíváme do znění jiného zákona, opatrovník je taxativně jmenován jako příjemce příspěvku na péči (§ 19 odst. 2 písm. a) zákona č. 108/2006 Sb.). Rozšířením okruhu příjemců dávek by došlo k rychlejšímu a hospodárnějšímu správnímu řízení.

Zákon o sociálních službách má také vhodnější úpravu postupu správního orgánu v případě dlouhodobé hospitalizace oprávněné osoby. Pokud je příjemce příspěvku na mobilitu po celý kalendářní měsíc hospitalizován, správní orgán nejprve zahájí správní řízení ve věci zastavení výplaty, po uplynutí lhůty k seznámení se s podklady zašle rozhodnutí o zastavení výplaty. Po ukončení hospitalizace zahájí další správní řízení – v tomto případě o obnovení výplaty příspěvku na mobilitu, dá oprávněné osobě lhůtu k seznámení se s podklady a následně vydá rozhodnutí o obnovení výplaty. Výplata se obnoví od prvního dne měsíce, ve kterém oprávněná osoba nebyla hospitalizována (§ 15 odst. 3 zákona 329/2011 Sb.). Postup je nejen zdouhový, ale i ekonomicky náročný. U příspěvku na péči se správní řízení při zastavení výplaty příspěvku nevede, krajská pobočka Úřadu práce je pouze povinna doručit příjemci oznámení o zastavení výplaty (§ 26 a odst.1 zákona č. 108/2006 Sb.). Od prvního dne

kalendářního měsíce, ve kterém hospitalizace netrvala celý kalendářní měsíc, se výplata příspěvku na péči znovu obnoví. Správní orgán zasílá příjemci dávky oznámení o obnovení výplaty (§ 14 a zákona č. 108/2006 Sb.).

5 Závěr

Bakalářská práce je soustředěna na problematiku dávek pro osoby se zdravotním postižením. Dávky pro osoby se zdravotním postižením tvoří nedílnou součást nepojistných sociálních dávek. Peněžité příspěvky poskytované osobám se zdravotním postižením pomáhají rodinám lépe se vypořádat s nepříznivou životní situací. Průkaz osoby se zdravotním postižením opravňuje držitele požívat výhody s ním spojené.

Téma bakalářské práce je zaměřeno na správu dávek Úřadu práce České republiky – Krajské pobočky v Ostravě, Kontaktního pracoviště Hlučín. Na základě získaných podkladů bylo zjištěno, že k 1. 1. 2018 bylo evidováno 1503 oprávněných osob, kterým byl přiznán nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením, 1311 osob si následně nechalo vystavit průkaz. Nejméně osob má vystavený průkaz označený symbolem TP. O tento druh průkazu mezi lidmi není velký zájem. Držitelé průkazu TP totiž nemají nárok na parkovací průkaz označující vozidlo přepravující osobu těžce zdravotně postiženou.

K 1. 1. 2018 bylo evidováno 934 oprávněných osob pobírajících příspěvek na mobilitu. Výdaje vyplacené kontaktním pracovištěm v Hlučíně činily v roce 2017 4,454 milionů Kč. Ve zkoumaném období bylo celkově vyplaceno 20,966 milionů Kč. Dochází téměř ke každoročnímu nárůstu oprávněných osob. Od začátku roku 2013 do konce roku 2017 přibýlo 75 oprávněných osob pobírajících příspěvek na mobilitu.

Příspěvků na zvláštní pomůcku bylo ve zkoumaném období přiznáno 234, v celkové hodnotě 28,906 milionů Kč. Průměrná výše příspěvku na zvláštní pomůcku činila 130 634 Kč. Nejrozšířenějším byl příspěvek na pořízení motorového vozidla.

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, nabyt účinnosti 1. 1. 2012. Během tohoto krátkého období již prošel řadou legislativních změn. Zatím poslední novela (zákon č. 301/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů) přinesla novou úpravu především v oblasti zvláštních pomůcek. Tabulkové hodnoty příjmů společně posuzovaných osob, podle kterých se nyní rozhoduje o částce poskytované na pořízení motorového vozidla, přinesou výhledově zvýšení výdajů na DOZP. V současnosti se jedná o další změně zákona 329/2011 Sb. Senát navrhl zrušit omezení nároku na příspěvek na mobilitu upraveného v § 6 výše uvedeného zákona. Pokud bude senátní návrh zákona přijat, osoby, kterým jsou poskytovány pobytové sociální služby dle zákona o sociálních službách, budou mít také nárok na tento příspěvek. Postačí, aby měly přiznaný

nárok na průkaz označený symbolem ZTP nebo ZTP/P a při podání žádosti čestně prohlásily, že se opakovaně v kalendářním měsíci dopravují. Plánované výdaje spojené s touto změnou jsou odhadovány na 434,795 milionů ročně. Koncem dubna tohoto roku v médiích proběhly informace o změně v systému posudkové služby. Na jednání sněmovního sociálního výboru, konaného 26. 04. 2018 MPSV nastínilo plánovanou změnu převést zpracování posudku o zdravotním stavu, týkající se průkazu osoby se zdravotním postižením, na obvodní lékaře. Tento krok zdůvodňují nedostatečným počtem posudkových lékařů a následným nedodržením lhůt pro zpracování posudku. V současné době, kdy o zdravotním stavu žadatele rozhoduje posudkový lékař okresní správy sociálního zabezpečení, je o průkazu rozhodováno objektivně. Jednotu v rozhodování ukazuje i procentuální poměr jednotlivých typů průkazu pro osoby se zdravotním postižením poskytnutých oprávněným osobám KoP v Hlučíně ve srovnání s celou Českou republikou. Pokud bude tato pravomoc přenesena na obvodní lékaře, posudky budou více subjektivní a nesjednocené.

V poslední části bakalářské práce jsou formulovány návrhy a doporučení na změny legislativního znění zákona č. 329/2011 Sb. Návrhy vycházejí z poznatků z praxe.

Seznam použité literatury

a) Odborná kniha

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. 352 s. ISBN 978-80-247-3724-9.

CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-374-2.

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997. 568 s. ISBN 978-80-7478-921-2.

PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. Praha: WoltersKluwer, 2014. 276 s. ISBN 978-80-7478-528-3.

TOMEŠ, Igor. *Sociální právo České republiky*. 2., přepracované vyd. Praha: WoltersKluwer, 2015. 339 s. ISBN 978-80-7478-941-0.

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. 439 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přepracované vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. 430 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

VESELÝ, Jiří a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: Linde Praha, 2013. 312 s. ISBN 978-80-7201-915-1.

b) Elektronické dokumenty a ostatní

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Informace o vyplacených dávkách* [online]. MPSV [cit. 08.03.2018]. Dostupné také z: <https://www.mpsv.cz/cs/15912>

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA. *Písemný pozměňovací návrh č. 6009 ze dne 09. března 2017* [online]. PSP [cit. 24.4.2018]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=935>

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA. *Sněmovní tisk č. 935/0 ze dne 6.října 2016* [online]. PSP [cit. 12.03.2018]. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=935&ct1=0>

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA. *Sněmovní tisk č. 935* [online]. PSP [cit. 20.02.2018]. Dostupný také z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=935>

PŘÍLOHA K ZÁKONU Č. 329/2011 SB. *Zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku a zdravotní stavy vylučující jeho přiznání*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 504/2012 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-504?text=313>

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 475/2013 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-475?text=p%C5%99%C3%ADloha>

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 345/2014 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-345?text=313>

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 400/2015 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-400?text=p%C5%99%C3%ADloha%20%C4%8D>.

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 457/2016 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-457?text=o+st%C3%A1tn%C3%ADm+rozpo%C4%8Dtu>

PŘÍLOHA Č. 4 K ZÁKONU Č. 474/2017 SB. *Ukazatele kapitoly 313 Ministerstvo práce a sociálních věcí*. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-474?text=z%C3%A1kon+o+st%C3%A1tn%C3%ADm+rozpo%C4%8Dtu+2018>

SOZIALMINISTERUMSERVICE. *Parkausweis* [online]. [cit. 24.04.2018]. Dostupné také z: https://www.sozialministeriumservice.at/site/Menschen_mit_Behinderung/Behindertenpass_und_Parkausweis/Parkausweis/

ÚŘAD PRÁCE ČR. *Úřad práce ČR–krajská pobočka v Ostravě* [online]. PSP [cit. 24.4.2018]. Dostupné také z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk>

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Parkovací preukaz*. [online].[cit.24.04.2018]. Dostupné také z: http://www.upsvar.sk/obcan-so-zdravotnym-postihnutim/obcan-s-tazkym-zdravotnym-postihnutim/ako-si-mam-vybavit-preukaz-parkovaci-preukaz/parkovaci-preukaz.html?page_id=308648

Vyhláška č. 388 ze dne 15. srpna 2002 o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-388>

Vyhláška č. 388 ze dne 29. listopadu 2011 o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388>

Vyhláška č. 408 ze dne 29. listopadu 2017, kterou se mění vyhláška č. 388/2011Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů. Dostupná také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-408>

Zákon č. 338 ze dne 4 května 1992 o dani z nemovitých věcí. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338?text=o+dani+z+nemovitosti>

Zákon č. 586 České národní rady ze dne 20. listopadu 1992 o daních z příjmů. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586#cast3>

Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>

Zákon č. 329 ze dne ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 13 ze dne 23. ledna 1997 o pozemních komunikacích. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-13>

Zákon č. 361 ze dne 14. září 2000 o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361#cast1>

Zákon č. 634 ze dne 26. listopadu 2004 o správních poplatcích. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-634>

Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-338>

Zákon č. 111 ze dne 14. března 2006 o pomoci v hmotné nouzi. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>

Zákon č. 73 ze dne 9. února 2011 o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73>

Zákon č. 329/2011 ze dne 13. října 2011 o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-329>

Zákon č. 306 ze dne 12. září 2013 o zrušení karty sociálních systémů. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-306#cast7>

Zákon č. 200 ze dne 8. června 2017, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-200>

Zákon č. 301 ze dne 17. srpna 2017, kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-301>

Zákon č. 474 ze dne 19. prosince 2017 o státním rozpočtu České republiky na rok 2018. Dostupný také z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-474>

Seznam zkratek

KoP – kontaktní pracoviště

KrP – krajská pobočka

MOP – mimořádná okamžitá pomoc

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NSD – nepojistné sociální dávky

OSSZ – okresní správa sociálního zabezpečení

OZP – osoba se zdravotním postižením

PNZP – příspěvek na zvláštní pomůcku

POZP – průkaz osoby se zdravotním postižením

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

SSP – státní sociální podpora

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. května 2018

.....*Bělková!*.....

Monika Bělková

Seznam příloh

Příloha č. 1 Výdaje vyčleněné ze státního rozpočtu na NSD 2013–2017 v mil. Kč

Příloha č. 2 Seznam druhů a typů zvláštních pomůcek (před účinností vyhl. č. 408/2017 Sb.)

Příloha č. 3 Přehled přiznaných zvláštních pomůcek dle četnosti